

בתורה ששל תורה

פרפראות עה"ת משלחן ומבאר רבותינו נבג"מ יו"ט ע"י חבורת אברכים דקהילת חסידי סאטמאר בארה"ק

פרשת ראה - מברכים

כ"ה מנ"א תשפ"ו

הדלה"נ	6:55
מוצש"ק	8:46
עלות השחר	4:43
נץ החמה	5:55
סו"ק ש"א	8:29
סו"ק ש"ב	9:19
סו"ת	10:28
חצות	12:44

מברכים חודש אלול המולד יום ה' 8:15 ר"ח ביום ה' וערש"ק

כס"ד

לא תעשון כן לה' אלקיכם כ"א אל המקום אשר יבחר ה' וגו' לשכנו תדרשו ובאת שמה, ופי' רמב"ן עפ"י ספרי הקב"ה לא גלה להם מקום המקדש עד בימי דוד והיינו לשכנו תדרשו דרוש עפ"י נביא ובאת שמה הנה לפ"ז לכשיבנה בהמ"ק ע"כ לנתון ולהרוס המשכן שהי' עומד שם המזבח והארון כדי לבנות בהמ"ק במקומו ואילו לא חטאו ולא נחרב שילה ע"י פלשתים הי' ישראל בעצמם צריכים לנתון ולבנות בהמ"ק לכשינתגלה להם המקום והיינו את מזבחותם תתנוצצו לא תעשון כן לה' אלקיכם פירש"י אזהרה לנתון אכן ממזבח ובהמ"ק ואמר כ"א אל המקום וגו' לשכנו תדרשו אז הותר לנתון ותעשון כן לה' אלקיכם לנתון משכן זה כדי לבנות בהמ"ק עולמים: ולפי שכתב מורי בהפלאה לשכנו תדרשו קאי אסנהדרין היושבים אצל המזבח וידרשו תורה משם אומר אני שרומם ג"כ על כל מקום הרבצת תורה שאחז"ל בכל מקום מוקטר ומוגש לשם וכי יש קרבן בבבל אלא אלו ת"ח שעוסקים בתורה כאלו הקריבו כל הקרבנות והשתא קאמר לא תעשון כן לה' אלקיכם להקריב בכל מקום כ"א אל המקום וגו' היינו בהמ"ד של חכמים אותם תעשו בכל מקום והבאתם שמה עולותיכם שהרי הוא כאלו הוא הקריב עולה ומשו"ה קאמר והבאתם שמה ולא אמר שמה תביאו כדלקמן דהנא קאמר ממילא יהי' כאלו הבאתם שמה עולותיכם:

את הברכה אשר תשמעון אל מצות ה' אלקיכם וגו' והקללה אם לא תשמעו. צריכים להבין למה אצל הברכות כתיב את הברכה, ואצל הקלות כתיב והקללה, וי"ל ע"פ המדרש שאומר בפרשת בחוקותי, שהברכות מתחילות באל"ף אם בחוקותי תלכו ומסיימים בתי"ו ואולך אתכם קוממיות, והקלות מתחילות בוא"ו ואם לא תשמעו ומסיימות בה"א ביד משה, ולא עוד אלא שהן מהופכין. וזה פי' הפסוק "את" הברכה, דהיינו הברכות הולכין בסדרן מאל"ף עד תי"ו אבל הקלות אומר הפסוק "והקללה" שאינן בסדרן ומפני שמתחילין בוא"ו ומסיימים בה"א. (אגרא דכלה)

את הברכה אשר תשמעון אל מצות ה' עפ"י מאמר הכתוב נירו לכם ניר ואל תזרעו אל קוצים, והיינו כי אי אפשר לברכה לחול, רק אם מנקה מקודם הקודם, וזה יש לומר הפי' את הברכה לקיום הברכה אשר תשמעון אל מצות וינקה בזה הקודם. (עטרת יהושע)

ניצוצות

נהוג בעולם, כְּאִשֶּׁר הוּא אוֹמֵר שֶׁקֶר - "שֶׁקֶר הוּא". כְּשֶׁאֲנִי אוֹמֵר שֶׁקֶר, הֲרִי זֶה רֶק "בְּדִיחָה".

ביאור הדברים

מספרי דבי רב ספה"ק דברי יואל

איזה דרך צריך האדם צריך שיברור האדם, להוסיף נח הקדושה או קודם לברך את נח הרשעה, והאם יש רשעים שהם דוגמת הצדיקים (מכת"ק) ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וגו' במדרשילקוט ברכה וקללה למהנאמר, לפי שנאמר החיים והמות נתתי לפניך הברכה והקללה, שמה יאמרו ישראל הואיל הנה נתן המקום לפנינו שני דרכים, באיזה שנרצה מהם נלקח, ונבחרת בחיים,

ואמצע ע"י התפילות שהתפללו אבותינו במצרים שבזה הכינו לנו הישועה, וזה ראה אנכי שבעשרת הדברות שאפי' בדור שפל זה יתקבלו תפילותינו. (בזר משה)

ראה אנכי נותן לפניכם היום וגו'. יבואר ע"פ מ"ש הט"ז שנתגלה לו בחלוס פי' הפסוק בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה', דאיתא בר"ה כל שנה שאין תוקעין לה בתחילתה מריעין לה בסופה, וזהו הריעו לפני המלך ה' שיזהרו לקיים התקיעה בתחילתה לפני שתהיה התרועה בסופה ח"ו, וזהו רמז כאן ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה שתקיימו התרועה עכשיו עוד היום. (שפתי צדק)

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה את הברכה אשר תשמעו. י"ל הכוונה דכתיב, שמעו ותחי נפשכם פירוש שמי משיג קדושת התורה אזי כשלומד שמח הוא בתורתו, וזהו פירוש הכתוב כשתשיגו קדושת התורה, יהיה אשר תשמעו זהו הברכה.

עשר תעשר את כל תבואת זרעך כו' נראה לפרש ע"ד שאמר התנא שכר מצוה מצוה וזהו הפירוש עשר תעשר כשתתן מעשר פעם אחד תזכה עוד לעשר. את כל תבואת זרעך היוצא השדה שנה שנה רוצה לומר גם תזכה שכל תבואת זרעך שהוציאה השדה בשנה העברה תהיה לשנה הבאה הברכה בשדה שיעלה המעשר כמו כל התבואה של שנה העברה * וכן כל שנה ושנה. וזהו תעשר את כל כו' שנה שנה: (נועם אלימלך)

את הברכה אשר תשמעו והקללה אם לא תשמעו וסרתם מן הדרך. יתבאר למה אצל הברכה כתיב אשר תשמעו ואצל הקללה כתיב גם וסרתם מן הדרך, וי"ל שאצל מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה, ולכן אצל קיום המצוות כתיב אשר תשמעו, אבל אצל העבירות אין הקב"ה מצרפה למעשה ולכן כתיב וסרתם מן הדרך. (באר מים חיים)

נתון תתן לו ולא ירע לבבך בתתן לו כי בגלל הדבר הזה יברוך ד' וגו' כי לא יחדל אבינו מקרב הארץ על כן אנכי מצוך לאמר פתוח תפתח את ידך לאחיך לענין ולאיביון בארץ. הנראה בפי' הפסוקי' האלו מבלי שבארין בדקדוקים כי הנה כבר פרשנו בפי' ולא ירע לבבך בתתן לו כי בגלל הדבר הזה יברוך ד'. שהכוונה היא כי אם תתן צדקה על בתי' הכוונה הזו שבעבור זה יברוך ד' גם זה לא טוב בעיני ד'. וז"ש הכתוב ולא ירע לבבך בתתן לו על הכוונה זו אשר בגלל הדבר הזה יברוך ה'. כי לא זאת רצון הש"י ב"ה בנתינת הצדקה. אע"פ (פסחים ח, א) שהאומר סלע זו לצדקה בשביל שיתח' בני הרי זה צדיק גמור מ"מ לא זו תכלית כוונת הצדקה ואמה"כ הטעם כי לא יחדל אבינו מקרב הארץ. ר"ל אם תעשה רק על כוונה זו לעצמן הנה יהיה זה רק לטובתן אבל העני ישאר עני כי לא יחדל האביון וגו'. אבל אמר הכתוב ע"כ אנכי מצוך לאמר פתוח תפתח את ידך. הורה לנו הכתוב בזה דרך נתינת הצדקה שע"י כוונת הצדקה יעורר רחמים וחסדים על ישראל ע"י היחוד צדיק וצדק ועי"ז ימשיכו השפעות טובות על בני' בסוד והי' מעשה הצדקה שלום. וזה שאמה"כ ע"כ אנכי מצוך לאמר פתוח תפתח את ידך הוא יוד"ך למעלה לפתוח צנור השפע ויהי' לכל ישראל כל טוב לאחיך לענין ולאיביון בארץ כולם יהיו שוים לטובה על אופן הזה תתן צדקה: (תפארת שלמה)

והיה המקום אשר יבחר ד' וגו' (דברים יב יא). מה שנקרא בית המקדש בית הבחירה, מלבד הפשוט שהוא המקום אשר בחר לו לשכן שמו שם, גם לזה כיון השם הזה, כי זה המקום אשר מלאכי השרת אינם זוכים לו בעת המוכחר, כמו שדרשו (ירושלמי יומא פ"ה ה"ב) וכל אדם לא יהיה בו' (ויקרא טז יז), וכל (אדם) לרבות מלאכי השרת, רק זה שנזכר על ידי בחירתו זוכה לזה, והבן זה. ואף שנקרא כולו בית הבחירה, היינו מפני שהעיקר בכל דבר היא הנקודה והחיות הפנימיות, והבן: (ישמח משה) וזהו שאמר כאן ראה אנכי (כלומר, אם שאנכי יודע העתיד, עם כל זה) נותן לפניכם היום, לפי ערך היום, ברכה וקללה את הברכה אשר תשמעו וגו' והקללה אם לא תשמעו, אם שאני יודע מה שיהיה האדם בסופו, אפילו הכי איני דנו אלא לפי מעשיו של היום, והבן:

ראה אנכי וגו'. צריך לדקדק למה אמר אנכי ולא אמר אני, ובבבל הטורים ראה אנכי שבעשרת הדברות (יתרו כ ב), ויש לרמז בזה מה ששמעתי מפה קדוש אדמו"ר הגאון הקדוש מצאנו זלה"ה שיש שני בחינות באמונת הבורא ב"ה, שיש אחד המאמין מכח צווי התורה הקדושה להאמין באלהי עולם, ויש אשר אין צריך להאמונה כי רואה עין בעין בראיה חושית השגחת הבורא ב"ה, ובחינת זו יותר גדולה מבחינת הנזכר לעיל. וזה שאמר "ראה" אנכי, היינו שבעיניך תראה בחוש את האנכי ה' אלהיך שבעשרת הדברות, ואל תאמין בו רק יהיה נראה לפניך אשר ה' הוא האלהים, כן יהי רצון שיטע בלבנו אמונתו כיתד שלא תמוט במהרה בימינו אמן: (קדושת יו"ט)

ראה אנכי נותן לפניכם היום, ויל"ד תיבת לפניכם וגם תיבת היום צ"ב. את הברכה אשר תשמעו לכאורה הול"ל כמו להלן ואם לא תמעו כ"כ היל"ל אם תשמעו, ואפ"ל עפ"י דקיי"ל מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה ובעכו"ם אין הקב"ה מצרפה למעשה ובעבירה אין הקב"ה מצרפה למעשה וז"ש היום אפי' אם לא עשו עוד את המצוה רק כשקבלו עליהם מצטרפה כאילו כבר עשו וע"כ לפניהם ולא לפני עכו"ם וכן הוא אשר תשמעו ופירש"י ע"מ שתשמעו דע"מ הוא כאילו עושה מעכשיו המצוה דבישראל מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה וגם קודם המעשה הרי כאילו כבר עשו כיון שקבלו עליהם המצות במחשבה טובה. (עצי חיים)

ודרשת וחקרת הטיב וגו' והנה אמת נכון הדבר נעשתה התועבה הזאת בקרבך. וי"ל שהכוונה שהתורה מתמיה, אין שייך שקהילה שלימה בישראל יעבדו ע"ז לכן אמרה תורה ודרשת וחקרת אין נעשתה זאת, אך כשתראה שאמת דהיינו שמצביעין עצמם ואומרים שכונותם להרבות האמת, אז נכון הדבר שנעשתה התועבה הזאת בישראל. (דברי יואל)

ראה אנכי וגו'. ובבעה"ט ראה אנכי שבעשרת הדברות, דהנה בני ישראל שמעו כאן שאמר משרע"ה שהקב"ה נותן ברכה, וגם ח"ו קללה אם לא תשמעו, אבל עכ"ז לא יכול לב האדם לומר שח"ו אבדה תקותינו וישאר ברעתו ח"ו, אלא צריכים לידע שיכולים להנצל ע"י תפילות ישראל, וכי תימא בדור שפל זה האין יכול להתפלל ע"ז אמר, ראה אנכי שבעשרת הדברות ומבואר ביש"מ שבמתן תורה רמז הקב"ה את הגלות וחזקם

והוא פלאי, דהאין יעלה על הדעת לבחור ח"ו דרך המות והקללה.

ב) עוד הקשו המפרשים, דהתשובה אינה מעין השאלה כלל, כי השאלה היא ברכה וקללה למה נאמר, והתשובה שלכן נאמר ובחרת בחיים.

ג) גם אינו מובן עיקר השאלה, דברכה וקללה למה נאמר, הלא בכתוב מבואר, שהוא להודיענו שכר ועונש המצוה והעבירה ומה קשה בזה, ועיין ישמח משה.

ד) במד"ר אמר ר' חגי ולא עוד שנתתי לפניכם שני דרכים, אלא שנכנסתי לפני משורת הדין ואמרתי לכם ובחרת בחיים, וגם זה פלאי, מה בזה ענין לפני משורת הדין, הלא כל התורה ק' מלאה מאזהרות כאלו לבחור בדרך הטוב וזהו מעיקר הדין, גם אינו מובן השבח הגדול שנשתבח במה שהוא נתינת שני דרכים.

והנלפענ"ד, כי הנה כבר נודע אשר נח הצדיקים והקדושה, עם נח הרשעים והס"א ר"ל, הוא זה לעומת זה, וכמ"ש ולאום מלאום יאמץ, ופירש"י ז"ל, כי ישו בגדולה כשזה קם זה נופל, וכן הוא אומר אמלאה החרבה, לא נתמלאה צור אלא מחורבנה של ירושלים, ועד"ז פ' החת"ס ז"ל, מה דשלח משה אל מלך אדום, אתה ידעת את כל התלאה אשר מצאתנו, דלכאורה מנא ידע, אלא שיוכל לידע זה מעצמו, שמכפי ריבוי גדולתו, יוכל לידע התלאה אשר לישראל, כיון שהוא ממש זה לעומת זה, ואבא מארי זה"ה בקדושת יו"ט (לחנוכה אות ט"ו) פ' עד"ז פלוגתא דב"ש וב"ה בנרות חנוכה, דב"ש סברי פוחת והולך, וב"ה אמרו מוסיף והולך, ואמרין בגמ' טעמא דב"ש כנגד פרי החג, וטעמא דב"ה מעלין בקודש ולא מורידין, והקשו המפרשים וכי ב"ש לית להו מעלין בקודש ולא מורידין, והלא במנחות ליקף לה מקרא, גם מהו ענין חנוכה אצל פרי החג, אבל האמת הוא כי כל עבודתנו להרחיב גבול הקדושה, ולהיות מוסיף והולך ברוב נח ואומץ, ולעומת זה להשפיל נח הס"א ולהכניעם, לבער רוח הטומאה מן הארץ, וזה ה' עבודת פרי החג, שאמרו חז"ל שהוא נגד ע' אומות, ומתמטעין והולכין שהוא סימן כלי' להם, ולזה ב"ש שהם מסטרא דגבורה לנער רשעים מן הארץ, סברי גם בנרות חנוכה פוחת והולך שזה עבודתם, כמו בפרי החג שמתמטעין והולכין לכלות הרשעים, וממילא מתרבה הקדושה, כי לאום מלאום יאמץ, אמנם הב"ה אשר המה מסטרא דחסד, סברי אדרבה מוסיף והולך, שזה עבודתם להרבות ולהטיב ברוב שפע אל הקדושה, וממילא נתמטע הס"א, שכשזה קם זה נופל, והכל הולך אל מקום א', אך בזה פליגי באיזה דרך יהי' התחלה מצידנו בעבודה יע"י"ש בנועם דבריו, וקצת מזה הוא גם באוהב ישראל (פ' וישב ובעניני שמ"ע), גם בפ' בשלח אמרתי בזה דברים נחמדים.

והנה אמרו חז"ל במדרש (הובא בחת"ס פ' זו) ע"כ ראה אנכי וגו' הברכות והקלות מסורות בידם, ומה מבואר דעת חז"ל בכוונת הכתובים האלה, שהקב"ה נתן ביד ישראל הברכה והקללה, שיהי' בידם לבחור את הראוי לברכה, ולקלל לראויים שתחול עליהם הקללה ר"ל, ובזה מתורץ היטב קושיית המפרשים שהובא בישמח משה פ' זו ובכתנות אור, על מה שאמרו בילקוט, יצחק שהי' אוהב ישראל פתח בקללה ומסיים בברכה, ואורין אורו ומברכין ברוך, דבר אחר צדיקים תחלתן יסורים וסופן שלווה, ובלעם שהי' שונא ישראל פתח בברכה ומסיים בקללה מברכין ברוך ואורין אורו, וקשה לפי"ז משה רבינו שהי' אוהב ישראל, למה סיים בקללה ברכה וקללה יע"י"ש מה שתייר, ולהנ"ל לק"מ, דאין זה דומה להתם, ומיירי מהאורעות המגיע אליהם, שצריך לסיים בברכה, ולהיות סופן שלווה, אבל כאן מיירי מהברכות והקלות המסורות בידם, לברך ולקלל אחרים, ולפי דעת ב"ה להלכה כוותייהו להיות מוסיף והולך, כל עבודתנו היא רק בברכת הצדיקים להוסיף נח הקדושה, וכמ"ש מעלין בקודש ולא מורידין, שעיקר הוא העלאת הקדושה, וממילא דאין צריך להיות מורידין להס"א, דממילא נעשה, ולפי"ז שפיר התחיל בברכה כי נח הקללה הניית עבור הרשעים, וגם נאמשך מבח עבודתנו בברכת ישראל, נמצא דעבודה זו של הברכה קודמת, ואלו ה' מתחיל בקללה, ה' מקום לטעות כדברי ב"ש, לעבוד עבודה זו להיות פוחת והולך לקלל הרשעים,

והברכה נמשכת אח"כ, אבל האמת כי בשמים הסכימו והלכה כב"ה. ובזה יתבארו היטב דברי המדרש ברכה וקללה למה נאמר, וכונתו לקושיא הנ"ל, למה סיים בקללה, ועד"ז אמר לפי שנאמר החיים והמות נתתי לפניך, הברכה והקללה, שמא יאמרו נלך באיזה שנצרכה, כי באמת דברי ב"ש וב"ה אלו ואלו דברי אלקים חיים, ודברי ב"ש המה דרך גבוה, ויש להסתפק באיזה הדרך נלך, ע"כ אמר ובחרת בחיים להורות הלכה כדברי ב"ה.

וי"ל עוד דהקשה להמדרש ברכה וקללה למה נאמר, דבאמת סגי בחד מיניהו, דלכ"ה סגי במוסיף והולך ברכת הקדושה, והקללה ממילא נעשית, ולכ"ש סגי בפוחת והולך שהוא קללת הרשעים, והברכה ממילא נעשית, עכ"פ ממה נפשך לתרווייהו סגי בחד מהנך, וא"כ קשה למה הוצרך הכתוב לכתוב שניהם ברכה וקללה, ועד"ז מתורץ שהוא שני דרכים בדרכי עבודה, עד שבאמת יש להסתפק איזה הדרך נלך, לולא שהודיע לנו הכתוב ובחרת בחיים, ועכ"פ כיון שאלו ואלו דברי אלקים חיים, וגם עסק נח הקללה היא דרך גבוה כדברי ב"ש, לכן ביאר לנו הכתוב תרווייהו, כי שני אלה דרכי העבודה משורשים כביאור, בתורות אלקים חיים, אף שהלכה כב"ה.

ובזה יש לבאר היטב, דברי המדרש הנ"ל (בקושיא ד) כי באמת חילוק גדול יש בין שני אלה דרכי העבודה, כי קללת הרשעים מגיע אליהם מצד הדין האמיתי, לרוב רשעתם של הקמים על ה' וישראל, אשר אין לשער רוב רשעת הגוים האלה, אשר רעה תבוא אליהם הכל באמת והכל בדין, אבל בברכת ישראל אי אפשר לילך בדין הגמור, כי אמרו חז"ל אם יעמוד הקב"ה בדין, אפי' עץ אברהם יצחק ויעקב לא יוכלו לעמוד, ואם תמצא עומק הדין מי יצדק לפניך בדין, ועד"ה הקדים הקב"ה מדה"ר בשביל קיום העולם לכנס לפני משוה"ד, וא"כ עבודה זו קשה וחזקה יותר, וכמ"ש רש"י ז"ל ואת ידך החזקה שכושב מדה"ר בחזקה, גם הקב"ה אמר ישמעאל בני ברכוני, יהי' שיכבשו רחמך את כעסך, ואעפ"י כבחר'ה בעבודה זו יותר, הגם שצריכין בזה לסיוע גדול לכבוש מדה"ר, וזה יש לכוון היטב בדברי המדרש, אמר חגי ולא עוד שנתתי לכם שני דרכים, שהוא חביבותא יתירה שמסר בידם שני הדרכים של הברכה והקללה, אלא שנכנסתי עמכם לפני משוה"ד, ואמרתי ובחרת בחיים, שהוא מלמד להועיל לילך בדרך החיים, אף שבדרך זה הוא נכנס עמכם לפני משוה"ד, עכ"ז הוא מלך חפץ בחיים. (דברי יואל פא - פב)

מצב דורינו במשנתו של רבינו הק'

בספרי דבי רב "דברי יואל"

ומוכרח אני לפרסם שאף מי שיש לו מחשבה נזאת בוודאי נתפס למינוח. ואפילו כל העולם כולו יאמרו להיפוך גם כן אסור לצאת מגדר האמת ודרך התורה"ק ואיני רוצה שיהיה לי שום שייכות וקישור עם יהודי שיש לו מחשבה נזאת ואיני רוצה שימצא בבית המדרש שלי מי שיש לו מחשבה נזאה אפילו על רגע אחד שזה מינות וכפירה ר"ל, ואפילו יכבשו כל העולם אסור ליהנות מהם, ורק מי שכופר בתורה יכול לומר ההיפך, ובעונש העברה על השבועות אמר הקב"ה הרי אני מתיר את בשרכם וכו' וראה ראינו כמה אלפים יהודים נהרגו כבר על ידיהם, ואין אפשר להיות נשטה אחריהם, ובעוה"ר אלו המינים והאפיקורסים מטעין את כל העולם כולו, והעיקר הוא להשמר מלהתפתות אחריהם ואנו מקוים שבמהרה בביאת הגואל יתגלה האמת, ונתחשב עם נפשותינו שלא יכסה אותנו אז הבושה, ונראה לעורר רחמים שלא יהיה דמן של ישראל נשפך במים, והסכנה גדול מאוד ח"ו על כל העולם והכל על ידי גרמת הרשעים והנכופרים הללו, ועוד נמצאים יהודים שמסייעין להם וזה גורם קטרוג גדול למעלה ח"ו. השי"ת ירחם על עמו ולא נביח לפתות עצמינו מהרשעים האלו ויהיה לזכרון בין עינינו תמיד מה שכתב הרב יעקב עמדין זלה"ה ברוב חכמתו בספרו מגדול עוז [עליית היראה גנזך כ'] ולא נכפיל דבריו שכבר ידועים לכל והוא כנגד השכל לטעות בענין זה. (פ' וישלח ח"ב)

ס'איז נאך צו נאנט אידן זענען נאכנישט גרייט, דאס איז נאר מיטן רצון הבורא די גאולה און די ישועה, איבערדעס טאר מען זיך נישט ממנה זיין, האט מען באשוואוירן אז מ'טאר זיך נישט אליין נעמען קיין גאולה, ווארן איין באשעפער איז נאר וואס ער זעהט ער ווייסט ווען דער זמן איז, דארף מען נישט אויסצורעכענען חלילה אז מ'נעמט זיך אליין, אז מ'איז דוחק הקץ, מ'נעמט זיך אליין א באפרייאונג, וואס די גמרא זאגט אויף דעם, אז חלילה אני מתיר את בשרכם, בעווינו הרבים אזוי איז עס געווען, איז ווי! אידן זענען הפקר געווען און איצט אויך נאך בעוה"ר, אפשר אז מ'וועט עפעס טוהן, מיט אשטיקל מחאה וועט מען מסיר זיין דעם חרון אף, אז אידיש בלוט זאל נישט זיין אזוי הפקר פון אלע שונאים פון די אויסנווייניגסטע און פון די אינעווייניגסטע, און מ'וועט מציל זיין אידן פון הריגות, טאקע מיט דעם נח מ'זאל מוחה זיין אויף די וואס טוהן כנגד דעם רצון הבורא, וואס מ'איז מנעים דעם בורא עולם, וואס דער בורא כל עולמים האט אזוי מזהיר געווען, מ'זאל די זניה האבן מ'זאל זיין דבוק אין בורא כל עולמים, מ'זאל גיין אין דרך האמת.

מורי ורבותי! שטייט אין אבות דרבי נתן, זאגט רבי עקיבא, כל המדבק עם צדיקים אע"פ שאינו עושה כמעשיהם הרי הוא מקבל שכר כיוצא בהם, וכל המדבק עם רשעים אע"פ שאינו עושה כמעשיהם הרי הוא מקבל שכר כיוצא בהם. לכאורה אז מ'טוהט נישט כמעשיהם וואס דען איז מען מדבק ומקבל שכר. נאר לאמיר נאר זעהן, דער אמת אין דעם שפלות הדור אלעס איז דאך בהסתור וואס ווייסט מען וועלעכע זענען צדיקי אמת, אבער דאס קען מען וויסן די פריערדיגע דורות, די קדושים אשר בארץ המה, די פריערדיגע דורות זענען דאך זיכער געווען צדיקי אמת, איז וויי, וויפיל בלוט האט געטראפט פון די פריערדיגע גענומען די ממשלה, איז וויי, וויפיל צער און וויפיל בלוט האט מען גענאנן פון די צדיקי אמת, וואס זיי האבן זיך מצער געווען און דער דער כת זיי האבן געזעהן וואס פון דעם קען ארויסגעמען, ווער מ'נעמט זיך אן און גייט אין זייער דרך האף מיר אז מ'וועל מיר מקבל זיין שכר כיוצא בהם, מ'איז זיך מדבק כמעשיהם, (הגם) מיר טוען דאך נישט אזוי, מיר זענען דען מקיים דעם רצון הבורא ברוך הוא ווי מ'ברויך, אז מ'גייט אין זייער דרך אולי מיט דעם נח וועל מיר מקבל זיין שכר כיוצא בהם.

ווער ס'איז זיך מדבק אין די רשעים, ווער ס'זאגט אויף זיי שבחים... דאס איז דער היפך פונעם נח פון די צדיקי אמת וואס זיי האבן געשריגן פריער, מיט דעם זוכן דאס וואס די רשעים זוכן איז מען זיך מדבק, אפילו ס'איז פארן אויג אז מ'טוהט נישט כמעשיהם, אז מ'איז זיך אבער מדבק אין זייער דרך, אומר לרשע צדיק אתה, דאס ווייסט מען דאך שוין דארף מען נישט צו זאגן וואס ס'שטייט (יקבוהו לאיום) ממילא איז מען מקבל שכר כיוצא בהם, אין ב"ן דאס מזכיר פאר דעם מ'זאל זיך אכט געבן מ'זאל נישט אריין פאלן, מ'זאל חלילה נישט זיין קיין מדבק עם רשעים, מ'זאל נישט זוכן זייער שבח, בעווינו הרבים.

דער חינוך זאגט, רבינו אהרן הלוי ביים לאו פון לא תחנם, אז פון די וואס מ'טאר זיך נישט לערנען אז מ'איז משבח מעשיהם דאס איז די גרעסטע עבירה, ווייל דאס ברענגט ווער ס'איז באקאנט אין עיני דתות (כידוע ליודעי דתות) דאס ברענגט דעם גאנצן נח, אזוי שרייבט ער במתק לשונו הקדוש (יעי"ש). איבערדעס דארף מען וויסן מ'זאל זיך נישט אויסגליטשן, דאס חשבות איז זייער גרויס, מ'קוקט זיך אום ווי גרויס זענען די נסיונות, ס'איז זיכער, כתוב זאת זכרון בספר, ס'ווערט אוודאי מזכר אין דער תורה הקדושה, ווען דער אייבישטער וועט העלפן אידן, וועלן אידן מוזכר ווערן לשבח די וואס זיי האבן זיך געפלאגט און זענען עומד געווען אין די שווערע נסיונות און זענען איבער געשטאנען דאס חשבות, מ'האט זיך נישט געלאזט פארפירן, און מ'איז געגאנגען אין דרך האמת. (ס"ג בשלח תשט"ו)

סיפורי צדיקים

הבעש"ט הקדוש היה דרכו לקרב, כידוע, את האנשים הפשוטים יראי האלוקים ומחבבם ביותר ועלי-כך התרבו מעריצי הבעש"ט הק' בתוך ההמון בזמן קצר. אמנם גדולי תלמידי הבעש"ט הק', הצדיקים והגאונים לא נחה דעתם מהנהגה זו ואף כי פעמים רבות שלחם מורם הבעש"ט הק' ללמוד מאנשים פשוטים כמה ענינים שונים, כגון מידת התמימות, בטחון, אמונה פשוטה, אהבת ישראל וכדומה, בכל-זאת לא יכלו לקבל הנהגה זו. ואיך באחת משכנות הקיץ מאורע, שהרעיק את כל החברא קדישא תלמידי הבעש"ט הק' לאותה שבת באו הרבה אורחים, וביניהם אנשים פשוטים: מוכסנים, עובדי אדמה, בעלי-מלאכה, נוטעי כרמים וגנות, מגדלי בהמות ועופות, רוכלי שוק ודומיהם. בסעודת הלילה של אותה שבת הראה הבעש"ט הק' התקרבות גדולה לאורחים הפשוטים, לאחד נתן בכוסו מעט מן היין הנשאר מידו, להשיג נתן הכוס המיוחדת שלו שהוא מקדש בה, לאלה נתן פרוסת לחם מן הלחם שביקר עליו ברכת "המוציא", ולאחרים נתן דגים ובשר מן הקערה שלו, ועוד קירובים שונים שהפליאו את החברא קדישא. והנהגה היא אצל הבעש"ט הק', שהאורחים הבאים לשבת היו סועדים על שולחנו רק שתי סעודות משלוש הסעודות דשבת, וסעודה אחת, השניה, היתה מיוחדת רק בשביל התלמידים, החברא קדישא, ואז לא הורשו האורחים לבוא, ואף לא לעמוד מרחוק ולראות ולכן התקבצו האורחים הפשוטים של אותה שבת, אחרי אכלם סעודת שבת בביתם, לבית הכנסת של הבעש"ט הק', בזמן הסעודה השניה, ולהיותם אנשים פשוטים ביותר, שלא ידעו אלא אמירת חומש ותהלים, מבלי להבין פירושם, התחילו כל אחד ואחד לומר תהלים. כשישב הבעש"ט הק' לסעודה השניה, סידר את התלמידים איש איש על מקומו, בסדר נכון, כרגיל אצלו תמיד, ואחר כך התחיל הבעש"ט הק' לומר דברי תורה והתלמידים יושבים ומתענים בנועם אלוהי, ובראותם שרוחו של מורם הבעש"ט הק' טובה עליו, גדלה שמחתם בחדוה וטוב לבב על כל הטוב והחסד אשר עשה ד' עמם, שזכו להיות מתלמידי קדוש ד' הבעש"ט. ואחדים מחבראי היו מהרהרים אז בלבם: מדוע הבעש"ט הק' מקרב את האנשים הפשוטים בקירובים נעלים ונשגבים, והם הלא אינם מבינים כלל מה נהפך הבעש"ט? אומרו? עודם טרודים בהרהורים אלה, והנה פני הבעש"ט הק' נעשו רציניים, והתדבק בדביקות רבה, ואמר: "במקום שבעלי-תשובה עומדים, אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד" (ברכות לד ע"ב). ישנם שני דרכים בעבודת השי"ת: עבודת הצדיקים ועבודת בעלי-התשובה, ועבודתם של האנשים הפשוטים היא במדרגה של בעלי-תשובה, להיותם בהכנעה ושפלות בעצמם, בחינת חרטה על העבר וקבלה טובה להבא. כשגמר הבעש"ט הק' את דבריו, התחילו לומר שירים וניגונים שונים, והתלמידים שהרהרו אחרי הבעש"ט בדבר התקרבותו לאנשים הפשוטים, הבינו שהבעש"ט הק' הרגיש במחשבתם והרהרו. כאשר גמרו לומר, פתח הבעש"ט את עיניו הקדושות, והסתכל הרבה בפני החברא, וציוה שכל אחד ואחד ישים יד מימנו על כתפו של חברו היושב אצלו, באופן שכל התלמידים היושבים משני עברי השולחן יהיו משולבים יחד. אחרי כן ציוה לומר אילו ניגונים כשהם יושבים משולבים, וככלותם לומר ציוה עליהם שיעצמו עיניהם, שם לא יפתחו אותן עד אשר יאמר להם. והבעש"ט הק' שישב בראש השולחן, וס' את שתי ידיו הקדושות, יד מימנו על כתף התלמיד שישב מימנו, ויד שמאלו על כתף תלמידו שישב משמאלו. לפתע פתאום שמעו כל התלמידים קולות של זמרה נעימה וערבה, כלולים עם קולות תחנונים המרעידים את הנפש. הנה קול הזמור ואומר: "אוי רבונו של עולם, אמרות ד' אמרות טהורות כסף צרוף..." וקול אחר מזמר ואומר: "אוי רבשע, בחנני ד' ונסני, צרפה כליותי ולבי"; זה ישר: "אבא יקר, חנני אלקים חנני, כי בן חסיה נפשי, ובצל-כנפיו אחסה עד ישר: הוות" וקול אחד בוקע ועולה: "והואל! אבינו שבשמים: יקום אלוקים יפוצו אויביו וינוסו משנאיו מפניו"; זה צועק בקול מר: "הוי אבא, גם-צפור מצאה בית ודרור קן לה". והלה מתחנן ואומר בקול תחנונים: "אב יקר, אב רחמן: עזרנו אלהי ישענו והפר כעסך עמנו..."

החברא קדישא בשמעם את קולות השיר והזמרה של אמירת התהלים בהשתפכות הנפש נפלאה חלו ורעדו, ואם כי עיניהם היו עצומות, נזלו דמעות מעיניהם מעצמן, ולבם היה שבור ורצון בקולות תחנוני בעלי-התהלות, וכל אחד מהחברא נפלא בכל ששהי"ת יפוצו שיהיה ליעוד את השם בעבודה כזו. אחד הסיר הבעש"ט את ידיו מעל כתפי שני התלמידים אשר ישבו מימנו ומשמאלו, ואטם אזניהם מלשמוע עוד בקולות השירה והזמרה של התהלים, וציוה להם לפתוח את עיניהם, ולזמר את אלו ניגונים שאמר להם. והמגיד הגדול ממזיזת ד"ל, שהיה אז גם כן באותה מסבה של החברא קדישא, סיפר פעם לתלמידו, למרן בעל ה"אמת" שבאותה שעה היו לו כלות-הנפש וגעגועים עזים בבחינת "אהבה בתענוגים" אשר לכמות עדיין לא זכה עד אז בשום פעם, והבנדים שעל רגליו היו רטובים מזיעה ודמעות של תשובה פנימית מעומקא דלבא. כשפסקו לומר נשתתקה כל החברא, והבעש"ט הק' היה משך זמן בדביקות גדולה, ואחרי כן פתח את עיניו ואמר - השיר והזמרה ששמעתם, הוא השיר והזמרה של אנשים פשוטים האומרים תהלים בתמימות, מקרב ולב עמוק, באמונה פשוטה, ואתם, תלמידי, הביטו נא רואו: ומה אנחנו, שאין אנו אלא רק "שפת אמת", כי הגוף אינו אמת ורק הנשמה היא אמת, וגם היא אינה אלא חלק מן העצם, ולכן נקראת "שפת אמת", בכל-זאת גם אנחנו מכירים את האמת, מרגישים את האמת, ומתרגשים בהתפעלות עצומה, קל-וחומר השי"ת שהוא אמת לאמתו, שמכיר את האמת של אמירת תהלים של אנשים פשוטים. וספר המגיד הגדול למרן בעל התניא, אשר זמן רב אחרי זה היה בצער גדול על שהרהר אז אחרי רבו בדבר התקרבותו לאנשים הפשוטים, ועשה כמה תיקונים לתקן דבר זה, ולא יכול להרגיע את עצמו, עד אשר באחד הלילות ראה מחזה נפלא, שהרגיע את רוחו. הוא ראה בהיכלות הגן-עדן היכל אחד, אשר תינוקות של בית רבן יושבים בו ולומדים חומש, ומשה רבנו יושב בראש השולחן. התינוקות למדו פרשת "לך", ואחד התינוקות אמר בקול רם הכתוב "ויפל אברהם על פניו ויצחק ויאמר בלבו..." (בראשית יז יז), ומשה רבנו מסביר להם, שכל הפירושים שנאמרו על זה הם אמת, ובכל-זאת אין מקרא יוצא מידי פשוטו, ואם תאמרו: אין אפשר

הדבר, שאברהם אבינו יהיה מסופק במאמר השם, תדעו, אשר זהו מצד הגוף, וגם גוף קדוש בשר הוא. ואז, כששמע הרב המגיד, שמצד הגוף יכולים להיות כמה מחשבות והרהורים הבאים בדרך ממילא ומאליהם, שקטה רוחו על הרהורו אחרי הבעש"ט הק' באותה מסיבה קדושה.

ימי הרחמים והסליחות

איש עשיר סוחר באבנים טובות ומרגליות נסע למדינה רחוקה לסחור ולקח עמו שלושת אלפים דינרי זהב למסחרו וארבע מאות דינרי זהב להוצאות הדרך, ובבואו לאותה מדינה קנה בכספו אבנים טובות ולא נשאר בידו רק מאתיים דינרי זהב להוצאות הדרך בחזרה. באמצע הדרך פגש אותו איש אחד ואמר לו שמעתי שאותה סוחר גדול באבנים טובות אולי תקנה ממני כי יש לי אבנים יקרות מאוד ואני מוכן למכור אותם בזול, אמר לו הסוחר כבר קניתי בכל כספי ולא נשאר לי רק קצת כסף להוצאות הנסיעה אמר לו האיש אולי בכל זאת תסתכל על האבנים וכשראה אותם הסוחר הבין שאבנים מיוחדות מאד הם והמחיר שמבקש האיש הוא אפסי. צער גדול הי' לסוחר על שלא יוכל לקנות את האבנים כי נשאר בידו רק כסף עבור הנסיעה בסוף קיבל החלטתו שהוא יצמצם את הוצאות הדרך להוצאה קטנה ביותר שהכיר את הסוחר ואמר לו במדומי שאותה הוא יש לי רק מאתיים דינריים ומוכן אני להצמצם בהוצאות של עשרים דינר ואת היתר אשלם לך עבור האבנים, האיש נתרצה לו והסוחר זכה באבנים היקרות. הסוחר שהכיר בערכן הרב של האבנים עשה תיבה מיוחדת בה שמר את האבנים ונסע לביתו והתאכסן במלון גרוע ולא ביקש מאכלים ערבים כדרך העשירים וגם לא ביקש חדר מיוחד כדרכו תמיד אלא ישן יחד עם העגלונים העניים. בדרך נדמן עשיר אחד שהכיר את הסוחר ואמר לו במדומי שאותה הוא איש פלוני הסוחר אמר לו נכון הדבר ושאל אותו העשיר איך איך זה לפי כבודך לישון עם העגלונים אמר לו הסוחר הרי ידוע לך שעל מאה דינרים אדם מתייגע ומזיע ואילו אני בשכונות אלו שאני נוסע בצורה כזו אני מרויח כמה אלפי דינרים וסיפר לעשיר את אשר קרה לו והראה לו את האבנים היקרות. כשראה העשיר את האבנים אמר לו אכן הצדק אתך וכן הוא השכל הישר אבל בכל זאת מתפלא אני עלך הרי בכל זאת אין זה לפי הטבע הלא להתנהג כך ואין אתה מתגבר על כך. אמר לו הסוחר אמת ונכון הדבר ושנפנשי משתוחחת עלי ואני מרגיש שהעצבון מתגבר עלי אני פותח את התיבה והאבנים היקרות מאירות לגד עיני ומיד נהפך לבי לטובה וכן אני עושה כל פעם. במשל זה הסביר החפץ חיים את המשנה באבות כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל וכו'.

עומדים אנו תחילת ימי הרחמים והסליחות קול השופר ישמע כבר בעוד ימים מספר, ושוב עולה בלבו של איש הנה עומדים אנו שוב בימים האלו והעצבון והשבר מתגבר עליו הנה עוד שנה תחילתה עברה עלינו ואין עבר עלי השנה הזאת, האם זאת מה שקבלתי ע"ע בתחילת השנה נתקיים כי אמתלא בצעבון, אבל כשהאדם חושב שהנה נתן לי הקב"ה עוד הזדמנות לחזור אליו עוד מתנה מיוחדת במינה, מתמלא בשמחה כי הכל הולך אחר החתום, ומה מאוד מתאים כאן דברי הישגה ישראל בפרשת כי תצא וזתלק וזהו כי יקרא קו צפור לפניך, שאם יתעורר בקרבך התעוררות והרחמנות על השכינה, "בדרך, ידע בידיעה ברורה ואמיתית שאם מחמת כשרון מעשיו זכה לזה, רק הזמן גרם שהזמן הוא ימי הרחמים והרצון הוא החודש שאלו קדושה בדרך, וזש"כ רש"י ד"ל כי יקרא פוט למזמן, ר"ל שתדע שאין זה הזמנתך והכנתך, רק הימים גורמים לזה, או בכל עץ, ר"ל בפעם בא ההתעוררות ע"י צדיק, וע"ד הוזה"ק (ח"ג ר"ב) עה"פ לא תשחית את עצה (דברים כ, י"ט) דא ת"ת, ע"י שממכיל א"ע להכליל ישראל, וע"י ביטול נגד הצי"ע זוכה להתעוררות ניצוצי תשובה, או על הארץ, ר"ל ע"י הכנעה, כמושה"כ (תהלים לז, י"א) וענינים ירשו ארץ, והאם רוצת וכו' לא תקח האם על הבנים, "אם הוא בינה כנודע, וכמאה"ב (שלי"ב ג') אם לבינה תקרא, הבנים הם המדות בבחינת בן ובת כנודע, וזהו לא תקח האם על הבנים, ר"ל דרך הראשון בעבודת ד' הוא שיעבוד וידבק לבו במדות טובות וישרות, שיהי' לו לב טהור לעבודת השי"ת בקדושה וטהרה, שקשה מדה טובה לישראל שיידבק בה.

ובדבריו הק' של בעל אור המאיר זיע"א והחיות אל לבו, ללמוד קל וחומר בן של קל וחומר, עתה בימי הרצון מראש חודש אילול עד יום הדין שלשים יום בשנה חשוב שנה, וימינו פשוטה לקבל שבטים, פתה הוא זמן המגולל מחשבות של כללות השנה שעברה, על מה הוציא פנימי ימינו ועתיו ורגעיו, ומה עבודה עבד בהם את מלכו, שעיקר כוונתו יתברך ביצירת הימים והתחלוקת העתים והחלקים, בכדי לעבדו יתברך בכל יום ויום ועת ושעה, לפי מה שהיא, ובה כחם יפה להעלות התחלוקת העתים למקום אחדותם, להביאם לאוצר המלך מלכי המלכים, ולהיפך כשמבלה עתיו ורגעיו רק לצרכיו וימי הבהמות, ובזר עולם נשכח מלוח לבו, נמצא מתחייב ראשו למלך, שהוציא יומו ופרטיו עתיו ורגעיו של הקדוש ברוך הוא הראוי להביאם לאוצר המלך, הוציאם למותרות ולצרכיותיו, ועתה אנה יולך חרפתו וכלימה יכסה פנימו, ובהאין אנפין יקום קדם מלכא, אפילו אם אין משפט מות לאיש הזה, ובפרט אם אשם נפשו חס ושלוש וחייב ראשו למלכות, ואם ישים לבו ורוחו ונפשו לסדר חשבונו להיות נקי וזך לפני כסא כבודו יתברך, בודאי כל אוכל יתעב נפשו, וינד שנת עיניו, אפילו באינו מתענה ועומד על שמירתו בבית ה' בלילות, כי פנימיות מחשבתו טרודה לעשונות חשבונות עס נפש עצמו, וזהו תכלית של ענות נפשו ומשמורים לנהוג עתה בימי הרצון, וכזה צום בחר ה', ולא לכוף כאגמון ראשו ולבו כל עמו, לא באלה חפץ ה', כי אין מלה בלשונם ונכונה בפייה: נמצא בזה שכשהאדם נשכח לבו בקרבו יכול להגיע לידי עצבות ומצד שני כשהאדם חושב בעצמו שבאמת אין לו במה להגיע בימים הקדושים הבעש"ט שהיה הוא ריק מכל וכל, רק מגדול רחמיו וחסדיו של הקב"ה שפתח לנו בימים האלו שערי התשובה הלא לעשונות העשיר הב"ל שמצא א"ע מבלי פרוטה לפורטה על אם הדרך ונשכח לבו שהרי בביתו הוא מתענג בתענוגים וכאן הוא כמו אחד הריקים, אבל מיד כשפתח האוצר וראה את האוצר הגדול שמח מאוד בלבו, כן אנו שנשכח לבנו בקרבנו אבל כשאנו פותחים את האוצר הגדול שלנו ורואים את גודל רחמיו וחסדיו ית' שמו אורו עינינו וישמח לבנו.

הילולא דצדיקא מון רבינו הקדוש רבי יואל זיע"א

בן הגה"ק רבי חנני' יו"ט זיע"א נלב"ע כוא"ב תשל"ט

נולד בשנת תזמ"ר לאביו הגה"ק מרן בעל הקדו"ט זיע"א בן להגה"ק מרן בעל הייטב זיע"א בן הגה"ק רבי אלעזר ניסן זיע"א בן הגה"ק משה איש האלוקים מרן בעל הישמח משה זיע"א.

בזיו"ר ה' חתן הרה"ק מפלאנטש זי"ע אשר כידוע הרבה ממנהגים לקח רבינו הק' מחותנו, וה' מדבר ממנו כגעגועים, ובזיווג שני היה חתן הגה"צ אבד"ק טשענסטכא.

שימש בקהילות קודש, בשנת תרע"א, נתקבל לאבד"ק אורשווא, בשנת תרפ"ה נתקבל לאבד"ק קראלי, ובשנת תרפ"ט נתקבל לאבד"ק סאטמאר.

אצל רבינו הק' ראינו איך שהבחינה שמשאל דוחה וימין מקרבת הוא פת לחמו ואין כאן המקום להאריך כי לא יסיפק הדיו לתאר קדושת ורוממות רבינו הק' וכפרט במדת הצדקה אשר יהודי היה צריך לישועה לא הסתכל עליו מיהו ומאן דהוא אלא כשצריך לרחם על הבריות היה מתדבק במדת קונו וריחם על הבריות והיה מקרבו בבחינת ימין מקרבת בכל מיני קרבות, וכשהיה מגיע לכבודו יתברך שמו ויתע' לא הסתכל על כלום והיה משתמש בבחינת שמאל מרחקת בכל מיני הרחקות הצריכות לזה.

מסופר שאחד מפעילי פא"י שהיה זקוק לישועה בבני ביתו והיתה צריכה לעבור ניתוח בחו"ל, וההוצאות עלה להון תועפות יצא מארה"ק לארה"ב והיה בטוח בו שכאשר הוא יגיע לארה"ב כולם יקבלו פניו ועזורוהו לו בכל מיני עזרה הן הרוח והן בגשם וככה הסתובב בערי ארה"ב קרוב לחודש ימים ואין מענה בפיו ויעצוהו ששיכנס אצל רבינו הק' ודאגה בלב איש ישיחנה, אבל אמר שכאשר יראהו מיד יזרקוהו לחוץ מכיון שהוא אחד מגדולי פעילי פא"י, וכשראה שאין לו ברירה והזמן דוחק, בלב פועם עלה לשוח את מר לבו לרבינו הק', ואכן פלא תוך יומיים היה כבר הכל מסודר בן בריה"ח והן עם רופאים ממש לא יאומן כי יסופר, וכך דאג רביה"ק על כל עת שהות בביתו שלא יחסר המזון, ואכן עלתה לה ארוכה, ולפני שעזב את ארה"ב אמר עכשיו הגיע העת להודות על כל הטוב אשר עשה עמו רביה"ק, ואכן עלה לרביה"ק ורביה"ק התעניין במצבה, וכשראה רביה"ק שהוא כבר מוכן ומזומן לחזור לארה"ק, אז התחיל רביה"ק לשאת עמו במשא ומתן בעניני אמונה, ונתן לו מנה אחת אפיים, והאיש משתאה לו, מצד אחד עזר לו רביה"ק בעת צרתו, ומצד שני ברחבותו אז לימד אותו רביה"ק את הדרך אשר ילכו.

איתרמי כי לפני הכנסת הגדולה של האגודה באר"י בשנת תשכ"ד נסע הרה"ח ר' חיים שנעבאלג ז"ל לארה"ק, אמר לו רבינו: רצוני שתמסור לאביך (הגה"צ רבי דוד צבי שנעבאלג זצ"ל אב"ד מחזיקי הדת מאנטשעסטער) שאני מבקש ממנו שלא ילך להכנסת הגדולה, לר' חיים לא היה נוח למסור שליחות זה לאביו, כי לא ידע מה יענה לו אביו, ואם יציית וישמע לדברי רבינו, והתחיל לבקש מרבינו, מה איכפת לרבינו אם אבי ילך להכנסת, השיב לו רבינו: דו וועסט זעהן אז זיי וועלן אים דארפן, כשהגיע לאר"י והי' אצל אביו, מסר לו דברי רבינו ובקשתו, אמר לו אביו ז"ל: הנה היום בקר אצלי האדמו"ר מ... וביקשני לבוא להכנסת, אבל כעת שהרב מסאטמאר מבקשו שלא לילך, לא אלק, בעת חזרתו כשסיפר כל הנ"ל לרבינו, אמר לו רבינו: איך האב געוואוסט אז זיי וועלן ווילן האבן אן ערליכען איד.

שר בית הזהר

הגם שמרן רבינו הק' בענותותו הגדולה כותב על עצמו בשו"ת דברי יואל (או"ח סי' ה' אות' ד') בזה"ל: מה ששאל אם לזמר לביל שבת קודש לסעודת בדה, מי אנכי להשיג בנסתרותי, וכפי הנראה בסידורים ובדבריהם הקדושים וזה"ל משמע לומר לביל שב"ק בשבת לשון נקיבה, וביום בדה"ל לשון זכר עכנ"ה. ק. אעפ"כ ירד ירדנו ללקט מהני מילי מעליתא בענין חכמת הקבלה אשר עסק בה רבינו טמיר ונעלם מעין כל רואה.

ובאמת מצינו בדברי מרן זצ"ל בעצמו אשר הוא בבחינת מגלה טפח ומכסה טפחיים בענין למדו סתרי קבלה, כמ"ש שם בשו"ת דברי יואל (חו"מ סי' קל"ט) חז"ק: ונהירגא כד הוינא טליא, טרם שראיתי זה בשם הגדולים [שרוב ספרי קבלה מלאים בטעותי הדפוס], התבוננתי בספר חסד לאברהם [אחד מספרי קבלה העמוקים] ואשר לפי דעתי אי אפשר ליישוב, וחשבתי לנפשי דבוודאי איזה טעות סופר שם, ואמרתי אז זאת לאחד מתלמידי, והראה לי שכן הוא בשם הגדולים המעיד על רוב הטעותים שבו.

בעת שרבינו אכל הדגים לביל שב"ק ראו עין בעין כי עבודתו באכילתם גבוהה מאד למעלה מהשגתו, פני קדשו התאדמו והתחוויר, והיו משתנים לכמה גוונים, ועשה תנועות שונות בידו, והיה ממשמש ומסדר הדגים לכאן ולכאן, ופ"א כשהי' יושב על שולחנו הטהור, שאלו הגה"צ מוה"ר אברהם שלמה כ"ץ זצ"ל אבד"ק ריסקווע, אם אין בזה משום בורר, כידוע מספ"ה ק"ש איש אנשי מדע שבעת אכילתם הם עומקים בעניני בירורי הניצה"ק, והשיב לו רבינו בדרך צחות: האם גם בשבת מע"כ מתעמק בבוררות, [כידוע שהוא הי' דיינא רבא ונחית לעומקא דדינא, וחבר ספר אורחות משפטים ג"ח על שו"ע חו"מ], ובהזדמנות אחרת ענה רבינו על שאלה זו בדרך מליצה: ניצוצות אין בהם ממש. (ומירות דברי יואל) מי בא בסודו לדעת מה עמקו מחשבותיו הקדושות ומה גבוה רמו עיניו וכוונותיו בעבודתו הקדושה באכילת הדגים, ותמיד הסתיר הכל תחת מסוה הפשטות, ועמל בכל כוחו לכסות הכל מעין רואים, וענין אכילת הדגים יצא מן הכלל שכל אחד ראה שעובד עבודת הקודש באופן נפלא, ועוד בימי עלומיו היו החסידים הישישים שהסתופפו עוד בצלם של צדיקים הקודמים בצאנז וסיגעט ובעלזא ושינאווע, מדברים בהתפעלות מעבודת רבינו בשעת אכילת הדגים בש"ק, והגה"צ בעמח"ס ליקוטי מהרי"ח ז"ל שהי' מתלמידי מרן בעליית לב שבת פעם בארשווא בעוד רבינו אברך צעיר לשנים, ואחר עריכת השלחן אמר שמעבודת רבינו בעת אכילת הדגים נתפעל יותר מהכל, והגה"צ מוה"ר יונתן

שטייף זצ"ל שהי' לו יד ושם בחכמת הקבלה, אמר פעם לאחד מהחסידים בנוגע לעבודת רבינו בעת אכילת הדגים בשב"ק: אותי אין הוא מצליח לרמות במה שהוא מסתיר מעשיו. (ומירות דברי יואל)

לביל שב"ק הביאו לפניו המאכל פערפיל וטעם הימנו, ובשעה שאכל העביר כמה פעמים את הפערפיל הילך והילך ע"י הכף, ומחשבתו היתה ניכרת מתוך מעשיו שעוסק בענינים אשר אין אתנו יודע עד מה. ופ"א ביום הפורים ישב הגה"צ מהר"י שטייף זצ"ל סמוך על שולחן הטהור של כ"ק הגה"צ מהר"ם מסטראפקוב זצ"ל, אמר הגר"י שאם יתנו לו כוס יין לשתות יגלה הסודות אשר מרן רביה"ק מכין בעת אכילת הפערפיל לביל שבת קודש, אולם הרה"צ מסטראפקוב צוה שאלו יתנו לו לגלות ענינים נשגבים מסתרי תורה. (שם)

סיפר הרה"ג מו"ה מענדל פריעדמאן ז"ל שהי' תלמיד לרבוה"ק מסאטמאר ולמד בשיבתו בסאטמאר, וכשהגיע לפרק האיש מקדש, נתחתן עם הרה"ח מוה"ר חיים גאדינגער ע"ה שדר במאטעסאלקא, והנה אחר חתונתו דר בסאלקא סמוך לחותנו, ובהיותו כלי מחזיק ברכה הציע לו כ"ק אאמור" [הגה"ק מהאדאם זצ"ל] ללמוד עמו בתורת הח"ן (קבלה), והוא מיין בדבר באמרו שהוא תלמיד מרבינו הק' ושם אין לומדים קבלה, והשיב לו אאמור" שהוא יודע שגם רביה"ק הוא בקי גדול בתורת הח"ן, אלא שמסתיר עצמו מעיני בני אדם, וראה לדבר שפעם אחת נתקשה בהבנת ג' ענינים בקבלה, ושאל את הרה"ק מסאטמאר כשהי' אצלו, והשיב לו תיכף על אתר בבקאות מפליאה, אבל הר"ר מענדל לא הסכים עדיין לזה, ואמר שמוה שרבינו מסתירו מוכח שאינו רוצה שתלמידיו יתעסקו בזה בגיל צעיר, והנה אח"כ כאשר נסע הר"ר מענדל להסתופף בצל רביה"ק סיפר לו כל הענין, ועל מה שאמר בשם הרב מהאדאם על ג' הענינים ששאל ורבינו השיב לו תיכף בבקאות, והוא נתפעל מאד מזה, נענה רבינו בענות קדשו כדי להסתיר א"ע דרכו בקודש, שזה הי' דברים פשוטים, והתחיל לומר לו הענין ראשון ששאלו, ובתוך כדי דיבור כנס המשב"ק לקרוא אותו לאיזה סידור קידושין, ובכך נפסק הענין, ואח"כ כשחזר ושאלו רביה"ק באיזה ענין דברנו קודם שהופסק, והשיב לו ר' מענדל שהרבי רצה להגיד לי מה ששאל הרבי מהאדאם, ואמר רבינו שוין ס'איז. נישט וויכטיג, והתחיל לדבר בענינים אחרים, וראה בזה שרבינו אינו רוצה להכריע בענין זה. (נועם שיח)

פעם בהיות רבינו בארץ ישראל נתלווה אליו אחר התפלה הרה"צ המקובל רבי ישעי' אשר זעליג מרגליות זצ"ל והמתיק בניהם בסוד שית, ואח"כ סיפר רא"ז אשר שאל לרבינו ענין מסובך באופן סידור הקערה של ליל הסדר עפ"י חכמת האמת, אשר שאל ג"כ מלפני כמה שנים את אחד מגדולי המקובלים שהשיב לו על זה בדוחק, ורבינו השיב לי זה עתה בפשטות נפלאה. (תפארת יואל)

פ"א נכנסתי אצל מרן זי"ע ביום הקדוש בין תפלת שחרית לתפלת מוסף, ועסק אז רבינו בנסתרות בלימוד באיה ספר קטן, וכאשר נכנס לפני ולפנים וראה אותו מרן זצ"ל, לא הפסיק אליו כדיבור, רק הטמין את הספר הג'ל מאחורי גביו, כדי שלא יראה באיזה ספר מספרים הקדושים שעוסק בזמן ההוא, ורק בדרך רמיה שאל אותו מרן זצ"ל מה הוא מבקש ממנו בעת הזאת, וכאשר אמר לו אז בקשתו יצא מלפני מרן זצ"ל, ומעולם לא ידע באיזה ספר שלמד אז מרן זצ"ל.

למרן זצ"ל הי' עבודה גדולה ומיוחדת בעת הנחת תפילין, אשר הי' אז נראה אצלו ענינים שונים אשר לא ראו אצלו ברבים, ואי אפשר לתאר בעל פה עבודתו הגדולה והקדושה הלזו, שהי' עושה תנועות משונות למעלה מראשו בשתי ידיו הקדושים, ולפעמים רק ביד אחת, והיא רמולקע שהי' על ראשו גם ירד למעלה למטה כמה פעמים, וראו אצלו בחוש ובעין בשר מה דאיתא בספ"ה גודל ענין הנחת תפילין, ולא הבינו אנשים כערכו גודל עבודתו הק' בזה, אולם גם הבעלי מקובלים בירושלים עיה"ק תוב"ב לא ירדו לסוף דעתו הקדושה בעבודה הנשגבה הזו, והגה"צ המקובל רבי ישעי' אשר זעליג מרגליות זצ"ל, אשר הוא דיבר עם מרן זצ"ל כמ"פ בעניני קבלה, שאל אותו פע"א מה מרן זצ"ל מכין בעת הנחת תפילין, שהרי גם הוא לומד עניני קבלה, אבל ענין זה אינו יודע מה הוא, אמר לו מרן זצ"ל: דאם איז נישט פאר די היינטיגע מוחות.

וכדי לציין מה שכתב הרב הגאון רבי חיים אלי' שטערנבערג זצ"ל רב דביהמ"ד סאטמאר בקטמון, שזכה להסתופף בצל מרן זצ"ל עוד כשביקר רבינו באר"י בשנת תרצ"ב, וכה כותב במכתבו אשר מתאר נסיעת רבינו זצ"ל באר"י שנת תרצ"ג ז"ל: כאשר כ"ק מרן זצ"ל אמר פלפול וחידושים בסוגית 'שמא יעבינו במירון, ישב שם ר' מאטיל סלונים הנקרא ר' מאטיל דיין, והוא הי' ממדינת ליטא, ושם לא אמרו אדמור"ם פלפולים עמוקים, התפלא מאוד, ואמר שרבינו הק' הוא דומה לר' שמעון בן יוחאי שהי' אדמו"ר פועל ישועות, והי' ג"כ תנא שידע לפלפל ולחדש חידושים בהלכה שהי' תנא. ואח"כ ירד המצב של הדורות, ואי אפשר שאדמו"ר יהיה פועל ישועות, וגם לחדש פלפולים וחידושים, לכן עשו שאדמו"ר יהי' רק פועל ישועות, ורבינו הי' גאונים מדרשים חידושים ופלפולים. ואמר הנה פועל ע"ז בדרך בדיחותא כנהוג, שכחיו עוד ירד מצב הרוחני בעולם, ואי אפשר שיהי' גם רבי וערליכער יוד, ולכן עשו רבי לבד, וערליכער יוד לבד. (קובץ אליהו)

הבטחת רביה"ק זי"ע

הרה"ח ר' יעקב הערש פרידמאן ע"ה שו"ב בעיר טארנא שהי' מוותיקי חסידי רביה"ק שאל פעם את מרן רביה"ק, הא בעוה"ז קשה לנו מאוד להיות עם רביה"ק, שהי' מתפלל מאוחר, ואם רוצין ליכנס עם קוויטעל ולהתברך מפיו צריכין להתמתן שעות ארוכות, וכשיבוא משיח צדקינו מה ייה' עמנו, הלא רביה"ק ילך עם אבותיו ורבותיו הק' ואותו יעזוב לאנחות, וכאשר שמע זאת מרן רביה"ק הי' נעשה צורתו הק' בוער כאש ממש, ואמר "ווער עס איז יעצט מיט אונז דער וועט זיין מיט אונז".

צדקה וחסד

ידוע שבימי שחר טל ילדותו הי' בעל חוב על סכומים גדולים שלווה לצרכי צדקה וחסד, ועי' בקונטרס תמר יפרח אות ח' אשר כבר בימי נערותו נודע טבעו בארץ ויצא לו שם כעמוד החסד אשר ביתו פתוח לרוחה לכל דכפין ומר נפש. ובשנת תרע"ד באשר רעהו הארץ מקול תרועת מלחמת העולם

גודל מעלת יומא הילולא קדישא של הצדיק

מאמרותיו - חשיבות הזמן

והיה רבינו הקדוש מסאטמאר זי"ע מפרש הפסוק (ישעי' נד-ז) ברגע קטן עזבתיך, באופן זה 'ברגע קטן' בשביל שהרגע היה קטן וחסר חשיבות בעיניך. על כן 'עזבתיך' (בדידי הוי עובדא)

מרגלא בפומיה דרבינו הקדוש מסאטמאר זי"ע פעמים שאדם נרדף מהזמן, יש לך אדם שלעולם אין לו פנאי, הוא טרוד ועמוס ולא ינוח ולא ישקוט מטירדות, אין לו שעה פנויה לצורך עצמו להתבונן וללמוד בלי טרדה. אדם כזה הוא נרדף מהזמן, הזמן נעשה לו רודף, ואמר בשם זקינו הייטב לב זי"ע שפירש הפסוק (תהלים לא-טז) בידך עתותי הצילנו מיד אויבי ורודפי, שהתפלל דוד המלך 'בידך עתותי', הזמן שלי הנו בידך רבש"ע, על כן אבקש 'הצילני מיד אויבי ורודפי', שלא יהפך הזמן להיות לי לאויב ורודף. (בדידי הוי עובדא)

זהירות בדברי חבירו

רבינו הקדוש זי"ע א אחד מן הדברים הבולטים שלא לבזות או לפגוע ח"ו בשום אחד יהיה מה שיהיה ואם חלילה הרגיש כי אולי פגע בהשני מיד היה מפיסו בכל לשון של פיוס ואחד מן הדוגמאות לכך. כששבת פעם רבינו הקדוש זי"ע א בירושלים עיה"ק, והיה ת"ח אחד ולמדן אשר אמר לרבינו הקדוש זי"ע א את חידושי הרב"ם, ואחד מן החידושים אמר שבעת אמירת שבע ברכות אנו אומרים מהרה ד' א' ישמע 'בערי' יהודה והרמב"ם גורס 'מערי' ולא בערי וזה נראה יותר הנוסח של הרמב"ם כי בערי יהודה בעצם עדיין לא יודעים מהיכן הקול יגיע משא"כ 'מערי יהודה' אנו יודעים שזה יגיע מערי יהודה ולא בערי, מיד נענם רבינו הקדוש זי"ע א אצל הרמב"ם א כי כזה דבר וגם הנכם לא ראייתם ברמב"ם זאת, ומיד הרגיש רבינו הקדוש זי"ע א שאולי פגע בכבודו של הת"ח נענה ואמר נ... אם זוכרים את דברי הריטב"א גם טוב, והלכו וכדו ומצאו שאכן ברמב"ם אין בנמצא אבל הריטב"א בכתובות ה. מביא בשם הרמב"ם לומר הנוסח מערי יהודה ולא בערי יהודה, והדברים מבהילים עד היכן כח של תורה ומידות של מן רבינו הקדוש זי"ע א. (שמחת נישואין והנהגת הבית)

ביום יארצייט נותנים להנשמה מתנה שיוכל להאציל מהדור על ההולכים בדרכי ביום המר והנמהר יום כואב בו ביום שנסתלק השכינה מעמנו ונשאר יתומים ללא אב וללא אם, בדד ישכנו, לא מצאנו מנוח על עלותיו לשמי רוס רבינו הקדוש זי"ע א, ואכן כבר עבר מ"ז שנים מאז היום ועדיין לא מצאנו מרגוע לפשטינו, אכן סימן היא שאבינו חי הוא, כי גזירה על המת שישתבח מן הלב אבל דבר חי אינו משתבח מן הלב וכפי שאמר רבינו הקדוש זי"ע א על הפסוק ידי ואמרת ח"י אנכי לעולם כי הוא ר"ת יוא"ל ואם יתעסקו בספרי אז אהיה לכם בבחינת ח"י ואכן מה מתאים להביא כאן מה שכתוב בספה"ק ישמח ישראל - מאורן של ישראל - י"ד שבט איתא ב"ק אדמו"ר הוקן זצלה"ה זי"ע אמר מה שקורין ליום פטירתו של הצדיק יומא דהילולא, כי כמו שבחתונה קורין את הכתובה לפני החתן להודיעו ולהזכירו את התחייבויותיו כלפי הכלה, כמו כן ביום ההילולא של הצדיק מזכירים את התחייבותו כלפי האנשים שחשו בצילו,

וכן בספה"ק יערות דבש - חלק ראשון - דרוש יב אבל נאמר כי צדיק נפשו קשורה בנפשות הדור, ולכן כתב רד"ל בעובדא דרב פרידא בעירובין [נ"ד] נ"ד [ע"ב] דנפקא בת קול דזינו דא ללעול הבא, כי מה שייכות לדור במעשיו הטובים, וכתב כי נשמת הצדיק עם נשמת דורו הן קשורות ודבוקות בשורש אחד, ולכן בפועל הטוב שלו, גם להם ייטיב ה', היותם קשורים בו, ולכן אף כי מת הצדיק, מ"מ נפשו קשורה למטה בגוף, ואינה עולה בהחלט, להיותה קשורה עם נפשות דורו אשר עודם בחיים, ולכן אמרו רבי' [כתובות ק"ג]. כל ביה שמשא הוי אתי לביתיה, כי נפשו שכנה למטה בגופו ונח לו לשוב לביתו, וזהו תמיד כל זמן חי הדור ההוא, כי אז נפשו קשורה בנפשו, אבל כאשר יעבור הדור ההוא, נפסק הקשר, ונפשו עולה למעלה בצורו החיים ולא תשוב עוד למטה, הולך ולא ישוב, כי אין לו חיבור ודבוק עם דור שלאחריו. ולכן יעקב אבינו הוא בדורו תמיד, לא זהו נפשו מגופו לדבק עם נפשות החיים, ובחבורתם נרפא לנו היות לנו למגן, לכן אמרו [תענית ה' ע"ב] יעקב אבינו לא מת, ואמרו מה זרעו בחיים אף יעקב בחיים להתקשר עמם:

וזהו מאמרם כי כל האומר נח נפשיה דרבי, נפשו די"קא, ידקר בחרב, כי ידעו דגר רבי עם בני דורו, עד שבטחו כי לא תסתלק הנפש בהחלט, רק תשכון בתוך הגוף כנ"ל, והנה בר קפרא ביקש לעורר הספד ויגון ואנחה על העדר רבי, קרע ואהדר קרעיה לאחוריה, להורות כי באמת בדור הזה אין כ"כ נרגש העדר רבי, כי עדיין נפשו דבוקה בנו ושוכנת בגופו ובקבר, אבל דורות הבאים אחריו, הם ירגישו בחסרונו, ולהם יחשיך היום, ובא השמש המאיר, כי איתם אין לרבי התקשרות ושליכות, ותסולק נפשו למעלה מעלה למנוחה, והם ישארו לאנחה, ולכן שם הקרע לאחוריו, להורות על דורות הבאים אחריו, וכן תמיד. ולכן צווח דוד על בני יהודה, הם הדור הבאים אחריו, כי להם יותר העדר מלנו:

ולכן אנו חייבים להוריד נחל דמעה על איבוד אדם כשר, אבל הדמעות שאנו מורידים על אדם כשר צריך מתחילה להיות בתשובה ועזיבת חטא, לרחוק מצוה וגוללים שבידנו, דאלי"כ דהוא מלא עבירות, הן דמעות מלאות צוה רוע בתכליתו, לכן צריך לסגל תשובה ותרטה, בפרטות על אבוד צדיקים גדולים, שהיו לנו לחומה והשפיעו לנו תמיד:

חייו של הצדיק מרומזים בשנה ובימי שהיה חי

ודבר נורא אפשר להביא כאן ג"כ מש"כ בספה"ק עטרת ישועה על מועדים איתא שיומא דהילולא של כ"ק א"א זי"ע א מראשית צוקלה"ה שנפטר ב"א אי"י, עולה ר"ב, מספר ד' מילואי הוי"ע ע"כ ס"ג מ"ה ב"ן, כי ידוע שהצדיקים נעשים מרכבה לשכינה, ועיקר העבדות הוא בלב, למסור נפשו ורוחו על יחוד שמו יתברך. והגם שאין רואין תנועות האיברים, וכן ה' מנהגו של מר זקני

הראשונה, ורבינו שכבר כיהן אז כאב"ד ארשיווע, הוכרח לחזור לסאטמאר, ואז היתה ביתו נאווה קודש למקום מקלט לפליטי המלחמה ומרי לבב אשר היו נע ונד מבלי משען ומשענה, ושמה קיבלו את פני כל אדם בשמחה ובטוב לבב.

ידוע שרבינו ה' רגיל ליתן סכומים עצומים לכל דורש ומבקש עד שהיתה לפלא בעיני כל רואה, ופעם בא אצל רבינו בעל הבית אחד שירד מנכסיו ל"ע, ורבינו נתן לו עשרת אלפים דאלער שהי' בימים ההם סכום גדול מאד, ואחרי שעזב כבר את חדרו של רבינו, קרא לו רבינו בחזרה, והלה ירא מאד שמא רבנו מתחרט על הנתינה הגדולה ויבקש בחזרה את המעות, וכאשר בא שאל לו רבינו אם אין צריך לו יותר, ונתן לו עוד הפעם סכום גדול. (מפי הרה"ח כ"ש"ט מוה"ר שלום לויפר שליט"א, שהי' שליח באמן לרבינו בעניני צדקה וחסד עוד מימי בחורו. ופעם אמר עליו רבינו שיש לו בחור אחד שחם על כבודי והולך לקבץ מעות בכל עת ששולח אותו).

פעם כאשר באו לרבינו איזהו עסקנים שעסקו בקיבוץ מעות עבור חולה שהיו צריכין לעשות לו ניתוח שעלה לסכום גדול, ובתוכם ה' איש אחד שהי' רגיל על לשונו דברי לעג ובוז על רבינו, ורבינו קיבלם בסבר פנים יפות ונתן להם סכום גדול כ"כ עד שהאיש הנ"ל התחרט בראותו גודל כח הצדקה של רבינו, ונצטער מאוד ותמה ואמר האין הייתי יכול לדבר סרה על איש חסד כמוהו (מפי הרה"ח נ"ל).

בסוף ספר בית אליהו - להרה"ג מוה"ר חיים אלי' שטערנבערג זצ"ל - מספר באחד מעיר בני ברק שהי' לו בן בא בימים, ודברו עבורו שידוך שהי' צריך להבטיח סכום גדול מאוד, וכוונתו היתה שישע לאמריקא ששם היו לו שני אחים עשירים, וסבר שהם יסלקו את מלוא הסכום, ואדעתא דהכי גמר את השידוך, אמנם כאשר בא לאמריקא התרגזו עליו אחיו על מה שעשה את השידוך הזה, ולא רצו ליתן לו כלום, ובאין ברירה נכנס הלה לרבינו לשאול את דעת קדשו אם מותר לו לבטל השידוך בעבור זה. ורבינו השיב לו שיבא בעוד שלשתי ימים ואי תן לו תשובה, וכאשר בא בחזרה לאחר ג' ימים מסר לו רבינו "ענועולאפ" ואמר לו "בהענועולאפ הזאת מנוחת כבר תשובה", וכשיצא פתח את הקאנווערט ומצא שם כל הסכום. וכע"ז סיפר הגה"צ רבי עזריאל יהודה לעבאוויטש זצ"ל אב"ד קהל עדת יראים, מאיש אחד שסיפר לו שרבינו נתן לו הסך של ששה ושלשים אלף דאלער!

כידוע הרגיל להשריש רבינו באנ"ש ובפרט בתלמידי ישיבתו לטרוח בגופם ולעסוק בצדקה וחסד. ולפעמים כאשר הי' מהבחרים מבני עשירים שרצו ליתן את הסכום הנדרש מממנם, לא הי' דעתו נוחה מזה, כי רצה שירגילו במדת החסד בגופם, ופעם אמר להרה"ח מו"ה בנימין צבי בערקאוויטש זצ"ל שיכול להיות שיעברו כל השבועים שנה ולא ידעו שצריכים לעשות טובה ליהודי ולכן הקפיד מאוד שילכו לאסוף כסף לצדקה. (ועי' בס' מש"י ח"א עמוד קמ"ט).

ופעם בפורים שלח רבינו את אחד מהנגידים מאנ"ש לקבץ מעות עבור איזהו ענין נחוץ, והלה כאשר שהי' טרוד במסחרו במ"מ קבץ רק סכום זעיר, והוסיף עליהם מממנו, וכאשר מסר את המעות לרבינו, שאל אותו רבינו פרטי הדברים האין קבצם, והשיב לרבינו דברים כהווייתן, ורבינו לא רצה לקבל את המעות, ואמר בלש"ק: "למה לא ירגילו עצמם לעשות לטובת אחרים", ואחר שהלה הפציר ברבינו שיקבל את המעות, קיבלם רבנו. (מפי הרה"ח הנגיד מו"ה זאב פריעדמאן זצ"ל)

ובקונטרס ימי הפורים (זמירות דברי יואל ח"ג) אות ג' הביא אשר אחד מאנ"ש לא היתה דעתו נוחה שכנו ילך לקבץ הסכום אשר הוטל עליו מטעם הנהלת הישיבה, והציע שיתן הסכום מממנו, אבל רבינו לא הסכים לזה, ואמר שרוצה דוקא שילך ויקבץ בעצמו כדי שירגיל עצמו לעשות טובה לחבירו, והסביר רבינו שאפשר שבשינשא לא יהי' ביכולתו ליתן בכל פעם מכיסו, ולילך ולקבץ מעות לא יוכל כי לא יהי' מורגל בזה. ועי' עוד שם שאמר רבינו בשם הרה"ק ר"ר אלימלך זי"ע שבזכות מה שהולכין לקבץ מעות בארבע קצוות העיר ניצולים מארבע מיתות ב"ד וכו'.

סיפר הרה"ח כ"ש"ט מוה"ר שלום לויפר שליט"א שהוא סידר עניני הקמחא דפסחא בפקודת רבינו, ובכל שנה לפני חג הפסח הי' ממתין ומחכה שרבינו יצוהו לסדר עניני המעות חטים, ופעם הי' כבר סמוך לחודש ניסן ורבינו עדיין לא צוה לו, וידידו הרה"ח המפורסם מו"ה שלמה גפן ע"ה הזכיר את רבינו בזה, ואח"כ בקבלת פני רבינו בליל ש"ק אמר לו רבינו בזה"ל: אני רואה שאתה ממתין שאצווה לך, ע"כ אני מצוה לך עכשיו שעד ביאת משיח צדקינו תעסוק בזה.

פעם הסביר רבינו דמה שרואין לפעמים עתירי נכסין שמקיימין כראוי מצות צדקה אבל יש להן קרובים משאר בשרם אשר גם הם נצרכים ולהם אינם נותנים כראוי, דהטעם בזה הוא שמוש המצווה ליתן לקרוב היא יותר גדולה מליתן לאחרים ולכן מתגבר בזה היצה"ר ביותר. (מפי הרה"ח מו"ה חיים פסח גאלדשטיין) הגה"צ רבי מיכאל בער ווייסמאנדל זצ"ל ראה ישיבת בניטרא ה' רגיל לעשות אפילו לטובת ישיבתו בבית מדרשו של רבינו, ופעם שאל אותו רבינו אם יעשה האפילו בשבת הבא, והשיב שבני הקהלה יעצו לו שיעשנו בשבוע שלאח"כ כיון שבשבת העבר הי' כבר מגבית גדולה ולא יתנו כראוי, ואמר לו רבינו שזהו דעת בעל הבית, אבל האמת הוא להיפך שמצוה גוררת מצוה, ואחרי שנתעוררו בשבת העבר ליתן יתנו גם עכשיו, ואם ימתינו שוב יתקררו.

סיפר הרה"ג מוה"ר אלי' ישוע געלדזעהלער שליט"א, שפעם כשנכנס אל רבינו לפני החג, אמר לו רבינו בתוך הדברים שיחזור אצלו אחר החג, מפני שרוצה לשוחח עמו באיזה ענין. ובשוחח אחר החג סיפר לו רבינו שמצבו של ת"ח אחד מיוצאי ליטא שאין לו משרה כראוי לכבודו, ואשר על כן נעשה רעוע ונשבר רוחו בקרבו וכו', וע"כ ביקש רבינו שישתדל עבורו להשיג לו משרה בישיבה מסויימת. והוסיף לו רבינו, שאין על הישיבה לדאוג כלל במה שנוגע למשכורת, כי הוא מקבל על עצמו לסלק המשכורת במילואם.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

ז"ל. ועל כן עלה לגנזי מרומים ביום זה י"א אייר שיעולה ר"ל, בר"ת ר' חנמא לביא בעי' וזוהר ח"ג דף רפ"א ע"ב. והוא ד' מילוא הוי"ה ב"ה. על כן הוא [ביום] כ"ו לספירה העולה שם הוי"ה. והבן. ואכן רבינו הקדוש נולד בשנת תומ"ה. ולדאבונינו נחלש בשנת ת"ש כ"ח ונסתלק מעמנו ביום כוא"ב הלא דבר הוא.

צדקה ולימוד לטו"ר הצדיק

בקיצור אלשיך הק' עה"ת מובא שבשעת גזירת המן הלך אליהו הנביא ז"ל לקברי אבות ולמשה רבינו ע"ה ועוררם להמתיק הגזירה, שאל משרע"ה לאליהו הנביא אם למטה בעוה"ז ישנו צדיק אחד אשר ג"כ יוכל להתפלל עמו כדי שיהיה אחד מלמטה והוא מלמעלה ענה לו שישנו מרדכי הצדיק, שנאמר ומרדכי ידע את כל אשר נעשה ואכן ביטלו הגזירה, ולכן תקנו לתת מתנות לאבינוים לעי"נ משרע"ה מכיון שהוא פעל לביטול הגזירה.

רביה"ק דבריו יוא"פ דברים מבאי שם וז"ל בעולם העליון מדקדקים אף על פגם דק וקל, מה שלא נחשב בעולם לפגם בעולם הימני, וזוהו הטעם עושים תקון ביום היאהרצייט לעילוי נשמת הנפטר, אף שלאחר י"ב חודש כבר נודכן ונשלם עניו, אבל בכל פעם שנתעלה הנשמה לעולם גבוה יותר, מדקדקים עמו יותר, וצריך תקון אף על הפגמים שלא היו מדקדקים עמו בעולם שלמטה הימני.

בכל שנה נתעלה ג"כ הדיבורים והתפילות של הצדיק

ובספה"ק פנים יפות על במדבר פרק י"ט פסוק יד מובא ועל דרך דרוש זה יש לפרש הפסוק של אחריו וכל כלי פתוח וגו', כי בעליות נשמת הצדיק מעולם אל עולם מעלה עמו כל התורה והתפילה וכל הדיבורים, וע"ז אמר הושע [הושע] יד, ג. קחו עמכם דברים ושובו אל ה', שיעלו עמהם כל התפילות והדיבורים כי אינו דומה הדיבורים מעולם אל עולם, וע"ז אמר דהמעי"ה [תהלים קמט, א] שירו לה' שיר חדש תהילתו בקהל חסידים, ענינו כי חידוש השיר הוא מה שיהיה תהלתו בקהל חסידים בקדושת פיהם, וכן אמרו [שבת ק"ג ע"ב] ודבר דבר שלא יהיה דיבורך של שבת כדיבורך של חול, כי כשאדם מתקדש בנשמה יתירה כל הדיבור היוצא מפיו קדוש, והיינו דאמר קחו עמכם דברים וגו' ונשלמה פרים שפתינו, שיהיו הדיבורים כקרבנות העולים לריח ניחוח, וירמו בזה וכל כלי פתוח כל דיבור שיצא מפיו שלא בקדושה בדביקות השי"ת, וכמו שכתוב בזוהר [תקוני זוהר, תיקון י', כ"ה ע"ב] דכל מילי דלא מתאמרי בדחילו ורחימא לא פרחת לעילא, והיינו דאמר אשר אין בו צמיד פתיל, פירוש שאין בו דביקות וקישור לשי"ת טמא הוא דאינו עולה במקום טהרה, ע"ז אמר יט"ר אותם ואז יעלה אותם למעלה.

בכל דור ודור מורידים צדיק אשר הוא ניצוץ של משרע"ה להציל הדור

ובספה"ק ישמח ישראל - פרשת האזינו איתא והנה מרבע"ה הוא לעולם רבן של ישראל, כדאי' בזה"ק (ח"א כ"ז ע"ב) דמרע"ה יהי' המשיח והגאול צדק במהרה בימינו, מה' שהי' (הוא שיהי' (קהלת א', ט') ר"ת משה (תקו"ז דף ק"א ע"ב), ובכל צדיק הדור יש ניצוץ משה רבע"ה בבחי' משה שפיר קאמרת (שבת ק"א ע"ב) וע"ש בתקו"ז, חזקיה"ה (תהלים קט"ו, י"ג) יבך יראי ה' הקטנים עם הגדולים, היינו שראוי לברכה בשביל שהקטנים בעיני עצמן הם מחוברין להצדיקים הגדולים כיראת ד', ודבוקים המה עמהם, שע"כ זוכין להרגיש ולהכיר בכל הרהור של חטא ועון. ואיתא בס' חרדים (מצות התשובה פ"ה) שכל מי שרוצה לשוב בתשובה ולחזור למוטב ואין יכולת בידו מחמת יצרו המתגבר עליו, שולחין לו משמים בבחי' עיבור נשמה נשמת צדיק שהי' מוכה רבים בחייו לסייעו לשוב לקדושה, ואם ח"ו מלוכלך ומושפל כ"ש נשמת הצדיק לא תועיל לו, שולחין לו נשמת מרבע"ה, דאתפשטותי בכל דרא ודרא, לסייעו, וזהו סוד העיבור.

יש להרהר בתשובה ביום הזה

בס' באר משה (פ' ויקרא) דרוש והספד לפטירת הצדיק הקדוש המאור"ג בוצינא קדישא אשר אלקים קדוש מוה"ר אפרים פישל בן הרב מוה"ר ארי' ליב זצלה"ה מסטריקוב. איתא פלוגתא בגמ' (סנהדרין מו ע"ב) בענין ההספד חד אמר הספידיא יקרא דחיי וחד אמר הספדיא יקרא דשיכבא אבל באמת אלו ואלו דא"ח ושניהם אמת דהנה אמרו ז"ל (מו"ק כה ע"ב) אם בארזים נפלה שלהבת מה יעשו איזובי קיר דבדאי השי"ת ב"ה מדרכו להגיב וכו' ולמה תצא זאת מלפניו ליקח מאתנו פתאום צדיק הדור עמודא דעלמא קיימא עליו אשר בצלו נחי' בגוים אך דבדאי הוא לטובת העולם בכדי שהחיי יתן אל לבו, אם בארזים נפלה שלהבת צדיק קדוש ה' כזה שהי' פרוש ומוכדל מהעוה"ז לגמרי, אשר לא טעם לחם בכל ימות השבוע, ומשבת נשבת לא נטל ידיו ללחם לסעודה וגודל הסיגופים של האיש צדיק הזה שהי' מסגר ומצער נפשו כל ימיו, ומקבל ע"ע יסורים של אהבה אין לשער ולספר ותקצר היריעה מהכיל, וע"ז יד אלקי נגעה בו ופגעה בו מדת הדין, ליקחו מן העולם ולסלקו קודם זמנו בעוה"ר, מה נעשה אנחנו כו', ובדאי מהראוי לפשפש במעשינו ולשוב בגודל התשובה על כ"ז ולהיות מורא עולה על ראשינו אולי הוא שמפני הרעה נאסף הצדיק כמו שהי' ח"ו בדור המבול שמקודם ירד דודי הוא השי"ת, לגנו הוא העוה"ז ללקוט שושנים היפים צדיקי הדור כחנן ומתושלח, ושאר צדיקי הדור שהיו בזמן ההוא מבין דור המבול למען לא יראו ברעתם והביות ישראל מעולם על לבנם דבר זה כו', וישונו בגודל התשובה והחרטה על מה שפגמו והעוון לסלף דרכם וגרמו בעוה"ר גרמא בניזקין מיתת צדיקים שהוא גדולה כשריפת בית אלקינו, (ר"ה י"ח ע"ב) ואז היתה מיתת צדיקים מכפרת (מו"ק כח) כו' ויהי' כפי שפי' חז"ל (בק"ט) בפסוק כי מפני הרעה נאסף הצדיק שהוא בכדי שלא תבוא הרעה נאסף הצדיק מן העולם לכפר על עוון הדור ולהגן בעדם מן הרעה שלא תבוא עליהם, וזהו אם בארזים נפלה שלהבת מ"ה יעשו איזובי הקיר, מ"ה בגימטריא אדם כלומר בכדי שנאחזנו כו' נראה שתקן מעשינו בתשובה שלימה לתקן דמות האדם העליון הקדוש וצולל אלקים שיתקן בפנינו כראוי ואז יהי' עליה למרומם נשמת הצדיק הקדוש שנפטר מן העולם כו', ויהי' הספדיא יקרא דשכבי כמדובר

וגם הוא יקרא דחיי כו' עכ"ל.

השמחה שיש ביום הארציטי להעולמות העליונים ולהצדיק וכן לזרעו של הצדיק ותלמידיו בעוה"ז

בספה"ק אמרי נועם על מועדים - יום הילולא של כבוד א"א צצוק"ל בג' מרחשון איתא בפסוק [מלכים ב' ג] הידעת כי היום ד' לוקח את אדוניך מעל ראשך ויאמר גם אני ידעתי החשו. הנה ענין השמחה שעושין ביום הילולא של הצדיק כמו בל"ג בעומר הילולא של רשב"י, וכדומה בכל הצדיקים, הוא על פי מה דאיתא בזה"ק אשר שאל ר"א הלא גודל השמחה שיש לצדיק כשנסתלק למעלה, גם גודל השמחה שיש בכל העולמות ולכל המלאכים, א"כ מדוע מצטערין על הסתלקותו, ועיי"ש תירוצו. ובפשוט, הגם שהוא טובה להצדיק ולהעולמות, עכ"ז לנו הוא הדבר לצער גדול. אמנם כל זה הוא בשנה הראשונה, אבל אח"כ בכל שנה ביום הילולא, אשר ידוע בכל שנה ושנה נסתלק הצדיק מעולם אל עולם, כמו בשעת סילוקו הראשון מזה העולם, כמו כן בכל שנה ושנה, ונעשה שמחה גדולה בעולם שלמעלה, כאשר באה נשמת הצדיק, וזוהו הסילוק שוב אין לנו צער, כי מה שהיה כבר היה, הגם אשר העולם מצטערין מאוד על סילוקו, אמנם לאו דווקא בזה היום, רק בכל הימים ובכל שנה כולה. נמצא אדרבה, בזה יום ההילולא צריך להרגיש קצת שמחה שנעשה בעולמות העליונים. נמצא אדרבה, חזרה קושית ר"א למקומה, וצריך לשמוח מאוד ולהרגיש בנפשו וגודל השמחה הנעשה בעולמות, ושמחת הצדיק כשעולה ברום המעלה, ובא מזה שמחה עד עולם התחתון, והשפעות כ"ט. והנה אליהו הנביא זכור לטוב, גם בעת סילוקו לא היה צער כלל, כי לא מת ועדיין הוא בעולם ומשגיח על טובות ישראל, כי דוע ומפורסם עד כמה היה רגיל אצל הצדיקים התנאים, ולא היה ענין סילוקו רק שעלה למעלה יותר גדולה, והיתה שמחה גדולה בכל העולמות. ומהראוי להנלוים אל הצדיק ובפרט זרעו ותלמידיו להרגיש בנפשם הארה הזאת. ולזה שאלו אותו בני הנביאים 'הידעת כי היום ד' לוקח את אדוניך', היינו, אם יש לו הרגשה בנפשו מגודל זו הארה והשמחה 'ויאמר גם אני ידעתי', אשר באמת מרגיש שמחה וקדושה. ולזה אמר 'החשו', מחמת עניויות, כמו שפירש המצודת [דוד] ז"ל שם, היינו, שלא יתגלה זאת אשר הוא בבחינה כזו להרגיש בנפשו מה שנעשה בעולמות העליונים, שהוא ענין מדרגה, וכבוד אלקים הסתר דבר.

נשמת הצדיק גדול יותר מהמלאכים

בספה"ק חתם סופר על מסכת חולין דף ס"א פסוק זה שר העולם אמרו. פי' תוס' שר העולם היינו חנוך שנהפך מבשר לאש. מעתה בא וראה גדול נשמת הצדיק ממלאכי השרת כי בדור ההוא דור המבול השליך הקב"ה ב' מלאכים שמחזאי ועזיאל והגשימים במלבוש גשמים הם הנפילים אשר היו בארץ הם הריעו מכל אשר לפנייהם והשחיתו הארץ ואביאו מבול לעולם ולעולמות זח באותו הדור בעצמו העלה נשמת צדיק חנוך ממטה למעלה ונעשה ממנו מטטרון שר העולם שולט על כל מלאכי מעלה. ואומרו יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו, כלפי שבדור המבול ע"י זנות ותערובות המינים נתעצב כביכול אל לבו, ע"כ אמר שר העולם בשעת בריאה הלאי שיהיה כבוד ה' לעולם, שיהיו נזהרים מתערובות כמו הדשאים, אז ישמח ה' במעשיו, ולא יתעצב אל לבו.

מתורתו של רבינו

כידוע שרביה"ק זיע"א צעק במר לבו על זה שיושבים בכנסת המינים ומענה בפיהם של אלו היושבים שמבכנים אפשר להועיל יותר מאשר אינם נוטלים חלק במלכות המיניות עפ"ל. נשאלת השאלה, כהיום בגזירת הגיוס, למה אמרו כל גדוליהם, וכן כל היושבים האלו, שכולם וכל אור"א בלי יוצא מן הכלל מבני הישיבות ימסור נפשם וילך לכלא, ולא ילך לצבא, אדרבה נקח את אומנות בידנו וכולם פה אחד ילך לבחירות וככה יהיה להם עוד קולות "ועי"ז יוכלו להועיל ביותר" למה צריכים לילך לכלא? הלמאי שכל זה היא סתם תירוץ והם ג"כ יודעים את זה שאי אפשר לעשות שום דבר מבכנים ע"כ נצטרך לישב ככלא, שקית האויר התפוצץ לכם בפרצוף, חזרו בעוד מועד.

האסיפה בעיר "טשאפף"

בר"ח תמוז שנת תרפ"ב נתאספו הרבה רבנים גאונים וצדיקים ממדינת אונגארין וטשעכ"י על פי קריאתו של הגה"ק בעל מנחת אלעזר ממונקאטש זצ"ל לאסיפה רבתי, לדון בדבר מפלת האגודה שנתייסדה בדייטשלאנד ופרשה כנפיה בפולין, והתחילה להתפשט גם במדינת אונגארין וטשעכ"י, האסיפה התקיימה בעיר טשאפף הנמצאת על גבול מדינת אונגארין וטשעכ"י. הגה"ר צ' שלום סופר זצ"ל האב"ד ברעזנא שהיה זקן הרבנים נתמנה לנהל את האסיפה (עלטער'ס פרעזעדענ'ט) והגה"ק ממונקאטש זצ"ל שהיה מגדולי הלוחמים בדורו נגד כל המפלגות היה ראש המדברים באסיפה זו, בדרשתו מסר להרבנים פרטים מנסיעתו לארץ פולין, ומביקורו אצל האדמו"ר מגור זצ"ל, ושנתנוכח אותו אודות האגודה (שהאדמו"ר מגור זצ"ל נמנה בין ראשיה). רבינו ז"ל שהיה אז רב ואב"ד בעיר אורשיווא במדינת טשעכ"י נענה גם הוא לקריאת הגה"ק ממונקאטש זצ"ל, ובסע ליעיר טשאפף ליקח חבל באסיפה זו, ונתלוו לרבינו כמה מקורבים, ובאשם תלמידו הרה"ר ג' לייבלע פאשקעס זצ"ל הי"ד, הופעתו של רבינו עשתה רושם רב על כל הנאספים, והיו כמה רבנים שנשתתפו באסיפה זו בהשפעת של רבינו. באמצע האסיפה כבר רצו כמה ממקורבי רבינו מחמת סיבות שונות שרבינו יחזור וישוב לביתו, אבל רבינו לא רצה לעזוב את האסיפה ונשאר שם עד גמר האסיפה, ורבינו אמר פעם שהרגיש בנפשו שאם יעזוב וילך אז יתבטל ויתפרד כל האסיפה, רבינו ראה באסיפה זו חובת השעה לגדור ולעמוד בפרץ, ליתן לכת האגודה להתפשט במדינת אונגארין, באסיפה זו נשאו ונתנו בדבר כת האגודה שנתייסדה בדייטשלאנד ונתקבלה בהערצה בפולין, הגה"ק ממונקאטש זצ"ל

העיד לפני הרבנים את אשר ראו עיניו את קלקלת האגודה בביקורו בפולין, וגם מסר להם ממה שנתנוכח עם הגה"ק הרא"מ מגור זצ"ל. אחר שמיעת הדו"ח מהגה"ק ממנוקאטש זצ"ל, הועלה על שולחן מלכים הדיון אם יכולין לאסור את הכת, והיו שם כמה רבנים שרצו להטיל איסור על האגודה, לעומתם היו שם כמה רבנים שנמנעו מלאסור את האגודה כיון שהרבה מגדולי פולין ותומכים בהאגודה, ובעיקר הגה"ק מגור זצ"ל שנמנה על ראשיה, רבינו ז"ל השכיל לפשר ביניהם לאסור את האגודה במדינתו מדינת אונגארין, רבינו אמר להגה"ק ממנוקאטש כי לא נוכל לאסור את הרבנים והאדמו"רים בפולין התומכים את האגודה, אבל על מדינתנו מדינת אונגארין מחובתנו לאסור את האגודה, ואכן דעתו של רבינו נתקבלה על לב הרבנים, וכן החליטו שם לאסור איסור על האגודה באונגארין.

נגד מפלגה חדשה

על האסיפה בטשאפף העלו כמה רבנים הצעה לייסד מפלגה חדשה איחוד היראים במדינת אונגארין בשם "כנסת יראים", שמטרתה יהי לגדור גדר שלא ליתן להאגודה להתפשט, רבינו ז"ל התנגד לרעיון זה, וטען שאין צורך בארגוניאציעס חדשים, כי כל היראים באונגארין מאוחדים תחת דגל הארטאדאקסיע, שנתייחד ע"י הגאונים הצדיקים מדור הקודם, ואין צורך בפארטייען וארגאניאציעס חדשים.

דחיית טירחא יתירה

רבינו ז"ל סיפר פעם (להרה"ג ר' נתן יוסף מייזעלס שליט"א) שאמר אז שני משלים בענין זה (ואמר בל"ק: "לא אמרתי דברים אלו ברבנים לפני כל הנאספים רק להרבנים שישבו סמוך אלי"): שבימים ההם פרצה מלחמת העולם הראשונה בשנת תרע"ד, וגייסו ראשי הצבא את כל מי שראוי לשרת בצבא, וכ"א היה צריך להתייצב לפני וועד מיוחד שבדקו אותו מכף רגל ועד ראש אם הוא ראוי מצד גבריות ומכנה גופו להיות מחיילי הצבא, ובשעת בדיקה זו הפשיטו אותו, ואחר הבדיקה על פי רוב אמרו לו שיחזור ויתלבש וישוב לביתו, אחר שחזר לביתו ועברו שני שבועות, קיבל צו גיוס מחדש והוצרך שוב להופיע בפני ראשי הגיוס ואז בדקוהו מחדש ולא הסתפקו בבדיקה הקודמת, וגם אז דחו אותו שיחזור לביתו ואחר שעברו שתי שבועות נקרא פעם שלישית לבדיקה מחדש, וככה חזר ונשנה הדבר כמ"פ, ואחר כמה הציבות ובדיקות כאלו סוף סוף החליטו לגייסו לשרת בצבא. פעם אחת עמד שם יהודי אחר בבדיקה השני וראשי הצבא אמרו לו להתלבש ולחזור לביתו, אבל היהודי נשאר על עמדו ולא זז ממקומו, ואמר לראשי הצבא למה לי לטרוח להתלבש ולחזור לנסוע לביתו ולחזור ולבוא בעוד כמה ימים לבדיקה שלישית, הנני כבר עומד כאן על משמרתי ומחכה לבדיקה הבאה וחבל לי על כל הטירחא... וסיים רבינו ז"ל ואמר: כן אנחנו פליטים, למה לנו לייסד מפלגה חדשה שעצם רעיון הפארטיי מבואר לקלוק, ולסיע אחר"כ כל אחד לביתו, ובעוד זמן מועט נצטרך לחזור ולהתאסף פעם שנית ואז נאסור גם את הפארטיי החדשה, מוטב שנשאר כאן ותיכף אחר התייסדות של הפארטיי החדשה נכריז עליה איסור, וטירחא יתירה למה לנו...

נדון על שם סופו

ועוד אמר אז רבינו ז"ל משל אחר: מעשה בערל כפרי שיצא מביתו ונסע להעיר הגדולה להרוויח קצת כסף למחיית משפחתו, וכשנצטבר בידו קצת כסף חזר לביתו, בשער הכפר העמידו הערלים פסל של ע"ז, וקודם שנכנסו הערלים אל הכפר היה דרכם לכרוע לפני הפסל שבשער הכפר, וכן עשה גם הערל הזה שכרע שוב לפני הפסל, ותוך כדי כריעתו נפל הארנקי מכיסו עם כל הכסף ולא הרגיש כזה, כשהגיע לביתו ראה שנאבד לו הארנקי עם הכסף, ולא זכר בדיוק איפוא נאבד לו כספו, והתאמץ לזכור מקום שנאבד לו הארנקי, עד שעלה בדעתו שבוודאי הפסל שבשער הכפר הוא שגנב לו את הכסף בשעה שכרע לפניו, ונתמלא חמה ועברה על הפסל ותיכף קרא לבניו ואמר להם: שעשעו נתרבר לו שהפסל בשער הכפר הוא גנוב והיה אינו מאמין יותר בפסל ובע"ז, והקול יצא בכפר שפלוני כפר בפסל אינו מאמין יותר... ויוודע הדבר להכומר של הכפר וחרה לו הדבר מאד והלך לדבר על לב הערל להחזירו לאמונתו, ואמר לו: בניח שהפסל שבשער הכפר גנב את הארנקי, אבל למה יקצוף על שאר הפסלים שלא גנבו ממנו כלום, ואמר לו הערל: הפסל שבשער הכפר ללמד על הכל כולו יצא שכל הפסלים כולם גנבים הם ואי אפשר לסמוך עליהם, הכומר הוציא מכיסו פסל קטן ואמר לו, "אבל על הפסל הקטן הזה בוודאי שלא תוכל לחשוד שהוא גנב שהלא קטן הוא מאד, ולא יוכל לגנוב, ועכ"פ תוכל להאמין בפסל זה", והרהר הערל ואמר: אולי כעת בקטנותו עדיין אינו גנב, אבל לכשיגדל מובטחני שיהי' ככל הפסלים וגם הוא יהי' גנב... וסיים רבינו ז"ל: "כמו"כ הפארטיי החדשה שרוצים לייסד, אפשר שבשעת הבחירות התייסדותו עדיין לא יהי' בה מום, אבל כאשר יעבור קצת זמן אז יהי' גם הפארטיי החדשה דומה לשאר הפארטייען, ומטרה אחד יהי' לכולם". ויהי אחר אסיפת טשאפף באו על החתם גם רבנים אחרים שנבצר מהם מחמת סיבות שונות להשתתף בהאסיפה בטשאפף, ונצטרפו להרבנים משתתפי האסיפה לאסור איסור על האגודה באונגארין, גם הרה"ק מקאלאשיץ זצ"ל השתדל בגאליציע לאסוף חתימות נגד האגודה, ודבריהם עשה רושם בהמדינה, וראשי הלשכות החליטו שלא להשתתף בהאגודה.

הנכח לקבל טומאה

כבר הארכנו בפרק הקודם שמטרת האגודה היה להתעסק בעניני ישוב ארץ ישראל, אף שלכתחילה לא היה זה בתנאי ההתייסדות, אבל העסקנים והמנהלים שרצו להרחיב את התנועה ואת המפלגה שמו עיקר מטרתם לעסוק בבנין הארץ, וכן כתב הגה"ק מהרי"ץ זצ"ל האדמו"ר מליובאוויטש להגאון ר' יוסף ראזין זצ"ל מדווינסק המפורסם בשם ה"ראגאטשאווער" ונדפס בתיקון עולם: ימים אלה הגיעו נדפס בדברים ברורים שאיפת מנהלי "אגודת ישראל" ומה יצרה, ובהם הרבה ענינים (כפי ההעתקה שכזה) ורובם בהנוגע לבנין ארץ

ישראל, א) ליסד מרכזים מיוחדים לעניני ארץ ישראל, ב) יסדה "נוה ישראל" מרכז מסחרי ביפו"ג) ולעבוד בבנין הארץ במדה יותר רחבה ע"י חברת "בית ונחלה" לרכישת קרקעות, ד) לחנך אומנים איכרים בשביל עולים לא"י, ה) לתת אפשרות לחלוצים לעלות לא"י, ו) ולעזור להם להסתדר בא"י וכו' כל אלה הן המה שאיפת מנהלי האגודה הגלויים לנו באותיות שבכתב הבלתי אפשר להכחישם וכו'. הרבי מליובאוויטש שופך שם מרית נפשו על חברת האגודה ומבקש "אנא הצילו את עם ישראל בעוד נשמתו בו". שאיפת מנהלי ועסקני האגודה לבנין הארץ הביא אותם להתעסק בענין ה"הכשרה" בדומה למפלגות הציונים, שייסדו מקומות מיוחדים בחו"ל להכין ולהכשיר את הנוער לעסוק בעבודת הקרקע, להתכונן לעלות לא"י ולעבוד עבודת אדמה וחקלאות. כת האגודה שבכל מעשיהם התדמו להציונים, סידרו גם הם הכשרות לעולים דתיים, שיעבדו עבודת אדמה על אדמת א"י, וכמובן היה הכל על פי רוח התורה ולזכר נשמות הצדיקים, רבים מבני הישיבות נתפסו להכשרות אלו, גם במדינת ראמעניע נסעו מבני הישיבה להכשרה, אבל הנסיון העיד שרבים יצאו לת"ר רח"ל, כי הרבה פעמים נסעו בתערובות בחורים ובתולות יחיד, ומובן מאליה כי זה גרם אפקריות בגדרי הצניעות והירוס גבולי הקדושה, ורבינו קרא על הכשרה זו שזה "הכשר לקבל טומאה".

שכל דבריו אמת וצדק

סיפר הרה"ח הישיש ר' ישראל בריעף ע"ה: מעשה באחד מבני משפחתו מתלמידי רבינו שישב פ"א בסאטמאר אצל שולחנו הטהור של רבינו בשב"ק, ובשעת אמירת התורה הרעיש רבינו ז"ל מאד נגד כת האגודה, ובשמעו זאת הרהר בדעתו למה זה רבינו מרעיש נגדם הלא ישיבה פלונית שהם מכת האגודה מפורסמת לישיבה טובה, והבחורים דשם הנם מופלגים בתורה וכו', ותיכף בחושבו זאת התחילו לכאוב לו עיניו רח"ל, ורץ תיכף להרופא לבדוק את עיניו, והרופא אמר לו שראיית עיניו מסוכנת, ועליו ליסע במהירות תיכף לעיר דעברעצין להרופאים הגדולים, בזמן מוצ"ש מדרז התלמיד והלך לרבינו ז"ל לקבל ברכת פרידה שרצה תיכף לנסוע, והזכיר עצמו לפני רבינו ז"ל ואמר לו רבינו: "מה לך כי מהרת לנסוע, הלא הרופא לא יקבל אותך כעת ולמה לך נחפז לנסוע בלילה, הלא יותר טוב שתמתין עד למחר, ותיסע עם השנעל-צוג ולא תאחר כלום, וכן עשה התלמיד שדחה את נסיעתו למחרת בבקר לנסוע עם השנעל-צוג. והיה כאשר נכנס בהשנעל-צוג מצא כמה בחורים מהישיבה פלונית שהרהר בדעתו עליהם, שהתכוננו לנסוע לארץ ישראל בה"הכשרה" הידוע, וגשגש אליהם והתחיל לדבר עמהם, ובתוך דבריו שאל אותם אם יכולים להצטרף בנסיעתם, ואמרו לו שצריך לסדר לו זוג (כן היתה פקודתו ראשי הציונים שלא תתנו רשות נכסיה ועליה על הספינה לא"י רק זכר ונקבה יחדיו), וכמובן שדבר זה גרם אפקריות שנתערבו בתערורות רח"ל אף לנגד רצונם, והרבה מכשולות יצא מזה, ואז הבין מדוע הוצרך לבוא עם מסילה זו דווקא בכדי שבעיניו יראה קלקולה וכשלונו של כת האגודה עם ההכשרה לנסיעת לא"י ולא יהרהר אחרי רבו, וכאשר הגיע לדעברעצין ובכנס להרופא הספציאליסט, אמר לו הרופא שאינו רואה שום חסרון בעיניו, ויכול לחזור לביתו לשלום.

חושך שבטו שונא בנו

בשנת תש"ב בפרשת שופטים חזר רבינו מהמרחץ דארא וואטרא ונסע לשבט בשבת בעיר אויבערוויש, ושם נתפשטה מאוד ההכשרה הידוע לשמצה לעליית המונים לארץ ישראל, שכתות הציונים נתנו רשיונות רק לזוגות זכר ונקבה, וכל מי שרצה לעלות לארץ ישראל היה צריך להשתתף עם בת זוג. ערוביאי זו גרם חורבן נורא בקדושתן של ישראל כמובן, ורבים מבני הנעורים נתדרדרו מטה מטה ר"ל, וכשבא רבינו לשם ראה הרבה מבני הנעורים שטיילו בשבת ברחוב העיר בהתערבות נורא, וההורים היו יהודים שומרי תורה ומצוות מתנהגים בחסידות מלוכשי שטריימל ובעיקשטע כנוסח מארעמורש, אמנם הדור הצעיר נתקלקל מאוד בעקבות כל ההכשרות והכתות שונות שפעלו במסגרת היראים. רבינו מאד מאד את כאבם של יהודים אלה ורבינו חשש שהאבות חוששים שבט מוסרם ואינם מוכיחים את בניהם, וכדרשתו שנשא אז רבינו בקול חוצב להבות אש בכה מאוד על חורבן בני הנעורים, ואמר משם האלשיך הק' שכל אב שאינו מוכיח את בנו לבסוף נתפס בידו, וכן כל מנהיג לבוסף נתפס וכו', וביאר האלשיך הק' ז"ל שאם אינו מוכיחו אז בע"כ צריך להצדיק מעשי הבן ומצדיקו עד שנעשה כמאוו, והארץ רבינו בתוכחת מוסרים. הגה"צ ר' מנחם מענדל האגער האב"ד דשם שהיה בידידות עם רבינו, לא היה נוכח בעת דרשת רבינו, אמנם שלח את בניו הרב ר' ברוך והרב ר' חיים יודא מאיר זצ"ל, ביום א' ערך רבינו את שולחנו הטהור בסעודת הלילולא של ק"ז מן הייטב לב זצ"ל, והרב אב"ד זצ"ל בא להסעודה לכבוד רבינו ז"ל, רבינו נטל ידיו להסעודה, והביאו לפניו גם בשר ואחד שאל את רבינו אם יאכל את הבשר, ענה רבינו במליצת הלשון "בשרתי צדק בקהל רב" ופירושו "בשרתי צדק" הבשר טוב "בקהל רב" אם הרבנמציא בתוך הקהל, דהיינו שיש לסמוך על הרבבכשרות הבשר. רבינו בכד את הגה"צ האב"ד זצ"ל לומר תורה, והוא כבר שמע מבניו שרבינו הוכיח את האנשים שלא יחדלו מלומר דברי מוסר לבניהם ובנותיהם, והצטדק הרב ואמר לרבינו שבאמת הוא מוכיח את בני הקילתו בדברי תוכחה ומוסר, אמנם דבריו אינם עושים פירות, ואמר הרב בלשונו: "בני העיר יעידו שהנני מביא ומזהיר אותם להתנהג בדרך ישרים וכו'".

לא הן ולא שנון

סיפר הרה"ח ר' אברהם לוי ווערצבערגער ש"ב ע"ה, שזקינו החסיד המפורסם הרה"ג ר' דוד יצחק זצ"ל ש"ב ומו"ץ בעיר טעטש הי' גם מרביץ תורה לתלמידים שישבו למרגלותיו, גם ר' אברהם ע"ה הנסע בימי בחורותו ללמוד אצל זקינו, כאשר הגיע לעיר טעטש ראה שזקינו ז"ל בגודל תמימותו הולך מפעם לפעם לומר שיעור בפני בחורים מבוגרים שכבר יצאו מבין כותלי הישיבה, ובחורים אלו היו עסקנים נלהבים מצעירי האגודה בעיר טעטש, ר' אברהם

שאל את זקינו: האם אינו ידוע לו מהתנגדותו של רבינו לכת האגודה, הרב ר' דוד יצחק ע"ה ענה לו בתמימות שאינו יודע שום דבר, אמנם כאשר שמע ר' דוד יצחק שרבינו מתנגד להם אמר לבני ביתו שנוסע לדרכו לאורשיו ואשמע מפה קדשו של רבינו בעצמו ביור דברים בנושא האגודה. ר' דוד יצחק סיפר לרבינו ז"ל שנכדו עורר אותו על מה שאומר שיעור לאיזה כת של בחורים, ורוצה לשמוע חוות דעתו של רבינו על זה, בתצחקו עלה על שפתיו של רבינו על גודל התמימות של הרד"ק, רבינו ז"ל אמר לו "לא הן ולא שכר", ומאז השתמש הרד"ק לומר להם את השיעור, ואחר שעברו בערך שני שבועות התקיימה חתונה בעיר טעטש ונפרצו שם גדרות קודש והתקיימה ריקודי תערוכות רח"ל, וכולם היו מבחורים האלו, ואז הבין את דברי רבינו שאמר לו לא הן ולא שכר.

נהכשרה כן פסולה

הנשורות אלו שנתכשרו ע"י ראשי האגודה לעלות לא"י ולעסוק בבנין הארץ בחומר ובגשם, גרם לצמיחת הפלג השמאלי בשורות האגודה שנקרא בשם "פועלי אגודה", שנתארגנו למפלגה מיוחדת בתוך מפלגת האגודה שעסקו בבנין הארץ. אצל הפועלי אגודה ניכר תומ"י קילקולה של האגודה והתקרבותם לכפירה הציונית, הפועלים שעלו לא"י השתתפו בכל אופני עבודה עם הפועלים הציונים ובמשך השנים נתחברו גם להסתדרות הציונים, ובעבור בני הארץ הותר להם התחברות לרשעים, והתרחקו מהיראים החרדים שבירושלים שהיו במסגרת העדה החרדית שלחמו אז שכם אחד עם האגודה הירושלמית נגד הועד הלאומי הציוני בעיה"ק, חברי פועלי אגודה קבעו משכנם בהישוב החדש סמוך לעיר החילונית תל אביב והעתיקו כולם דירתם מהישוב הישן והתדרדרו מטה מטה, והרבה מהם הקדיחו תבשילים ויצאו לת"ר. כמה מגדולי האגודה ובראשם הגה"צ ר' אלחנן וואסערמאן זצ"ל מחו נמרצות נגד צעדי הפועלים וכתה כמה מכתבים באש קודש נגדם ונדפסו בספר ילקוט מאמרים ומכתבים וכן הגה"צ מנייטרא זצ"ל ועוד רבנים שראו את הפועלים צועדים בנתיב מסוכן ומחו ע"ז. אחז המלחמה והקמת המדינה נתדרדרו הפועלים עוד יותר ונתחברו כליל עם כתות הציונים בעבודת הסוכנות וכו' לא רק בהפאליטיק לישב עמם, כי אם בכל דרכיהם והילוכיהם היו דוגמת המזרחי ממש. אז ראו רבים צדקת דברי רבינו וגדולי הצדיקים עמו, שהתריעו וזעקו שהתעמולה לבנין הארץ והתעסקות ביישובה תביא להתחברות עם הרשעים והתדרדרות עצומה ביהדותם.

תורידם לבאר שחת

רבינו ביקר פעם בבנין גדול בת כמה קומות שהיו שם שני סוגי מדריגות לעלות ולירד, סוג א' היה מדריגות רגילות ואנשים עולים ויורדים בה, וסוג שני היה מדריגות העולים ויורדים בחפזון בכח העלעקטער (עסקעלעטער), ואמר רבינו ז"ל שהחילוק בין כתות המזרחי והפועלי אגודה לבין כת האגודה, דמיון אחד להם לשני סוגי המדריגות, ששניהם חוונתם להתחבר עם הרשעים ולהיות שותפים גמורים עם הכופרים, אלא שהמזרחי ופועלי אגודה מגיעים בנתיב מהיר במוקדם דוגמת העסקעלעטער ביורד בחפזון, ואולם האגודה מגיע קצת במאחר במדריגות רגילות, אולם מטרה אחת לכולם שמגיעים למדינה וציונית שהיא ירידה לבאר שחת. לימים פרצה מריבה גדולה בין האגודה ובין פועלי האגודה, וראשי האגודה סילקו את הפועלי אגודה ממפלגתם, גדולי האגודה יצאו חבר ובחנית נגדם על שהתחברו להציונים, כשנודע לרבינו ממחלוקתם צחק מהם ושאל בבת שחוק: "וכי מה בין אלו לאלו, ולמה הוכשר התחברות האגודה עם הציונים יותר מהתחברות הפועלים עם הציונים, הלא הכל ממקור אחד בא מהתחברותם להכופרים והשתתפותם בכנסת המינים".

ביום הזה נתחזק בדברי תורתו הק' שלימד אותנו כי ביום הזה יש להצדיק יותר נח, וצד הסט"א שלחם הצדיק עמם נפחדים מאוד

בספר המשלים לר' גיקטיליא ז"ל - אות י איתא למה נשמת הצדיק דומה - למלך שנצח כל המלחמות ופחדו ויראתו נתונים על כל הממלכות. פירוש, כיון שעברו על הצדיק כמה זמנים וראה כמה מלחמות וכמה צרות, שהיה יצר הרע נלחם בו בכל יום להחטיאו ולהרשיעו ולקלקל דרכיו ועמד כנגדו כגבור נלחם ונצחו, הרי כל איברי הגוף הנלחמים ויצר הרע, נרתעים ונבהלים מפני הנשמה ומפחדים ממנה ואומרים מי ירום ראש לפניו שתמיד נוצחת אותנו וכובשת אותנו תחת ממשלתה, והרי אנו משועבדים לה, עם כל זה אל יתיאש מן העונות לומר שאי אפשר שאחטא עוד, שהרי יצר הרע הוא כמו האורב אם ימצא שעה לקטרג וללחום עד יום מותו:

נביא כמה הנהגות יקרות שנהג בהם רבינו הק' זיע"א

רבינו ה' לו סדר קבוע בקצת מספרי מפרשי התורה פעם ברמב"ן על התורה ופעם באוהה"ק וכדומה, והתחיל בתחילת השנה והמשיך הלימוד בהם בכל שבוע במשך כל השנה.

מיום ד' ואילך ה' דרכו בקודש לעסוק במדרכי חז"ל על פרשת השבוע בנוסף על שאר שיעוריו הקבועים.

בבוקר ה' אומר הפזמון אודה לא-ל (אשר חיברו אחד מגדולי הספרדים

ושמו חתום בראשי החרחים "שמעיה"). וה' מאריך בה בהתרגשות.

בבוקר אחרי ברכת התורה ה' דרכו לעיין בסידור תפלה ישרה בפירוש נהורא בפסוד"ז, בהפירוש על ברוך ד' לעולם במש"ב שם שיקשר עצמו עם בני ארץ ישראל עיי"ש, ופעם שמעו האין שאומרו בע"פ וכן הוסיף אז עוד כמה דברים בע"פ.

אף ששינתו בלילה היתה מועטת מאוד מ"מ מעולם לא הניח עצמו ביום לישן על מטתו.

סיפר המשב"ק הרה"ח מו"ה יוסף אשכנזי שליט"א שבעיר קראלי ה' דרכו לעיין בבוקר לפני התפילה בספה"ק יסוד יוסף (לרבו של בעל קב הישר).

וכן סיפר הנ"ל שרבינו ה' רגיל תמיד ללמוד לפני התפילה בספה"ק עץ חיים להגה"ק מוהר"ח ז"ע.

ביום היארצייט של אביו מרן הקדושת יו"ט זיע"א ושל אמו הצדיקת ע"ה נהג ללמוד פרקי משניות המתחילים באותיות של שמם ושם אביהם ואח"כ אמר קדיש דרבנן.

ובימי חליו לעת זקנתו נהג ללמוד משניות בודדות (לא פרקים) המתחילות באותיות של שמם ושם אביהם וכן נהג גם ביום היא"צ של הגה"ק הערוגת הבשם זצ"ל.

בכל יום תענית בתפלת מעריב היה דרכו לרמז לשליח ציבור שיאמר קדיש ותקבל מיד אחרי תפלת י"ח טרם שהוא עצמו התחיל תפלת שמונה עשרה.

בעת שלקח סמי רפואה התפלל מקודם יהי רצון שיהא עסק זה לי לרפואה. לא הקפיד לעמוד בעת אמירת ברכת התורה.

היה מונע עצמו משתיית מים, ואפילו בימי הקיץ החמים והארוכים, רק לאחר סעודתו הביאו לו כוס מים (סאראטאנא וואסער).

בשתיית חמין כמו טיי וכדומה המתין מלשתות עד שנצטנן כל הכוס קצת, ולפעמים שתה קצת והשאיר רביעית להצטנן, שיוכל לשתותו בבת אחת.

בעזה"ש"ת

נעלה את ירושלים על ראש שמחתנו

עוד ישמע בערי יהודה ובחצוצות ירושלים

קול ששון קול חתן
קול שמחה קול כלה

הא

בשבח והודאה להש"ת על כל הטוב אשר גמלנו
הננו מתכבדים בזה להזמין את מע"כ וב"ב שיחיו
להשתתף בשמחת כלולות בניו היקרים

הכלה הבתולה המהוללה

החתן הבחור המופלג

יצחק אליעזר נ"י עב"ג רחל תח"

שתתקיים אי"ה למזל טוב ובשעה טובה ומוצלחת

ביום חמישי לסדר "למען יאריך ימים הוא ובניו" (שופטים)

אור ליום בדרכ"ח אלול (אני לדודי ודודי לי) תשפ"ו

באולם "גני הדקל" רח' עזרא 22 בני ברק

קבלת פנים בשעה 6:30 החופה בשעה 7:30

ואי"ה ביום שמחתכם נשיב לכם כגמולכם הטוב בל"נ

הורי הכלה

אליעזר שטיינבערג

וב"ב (לבית ווייס)

ירושתי

הורי החתן

שמואל מאיר האלצער

וב"ב (לבית יאקאב)

קרית יואל יצ"ו

לעי"נ האה"ח מרת יוכבד יטל ע"ה בהרה"ח ר' יוסף יהודה הלוי זצ"ל הרה"ח ר' משה זצ"ל בהרה"ח ר' ישראל יעקב זצ"ל נדבת ע"י נכדו הי"ו, ולטו"נ אבותיו ורבותיו זיע"א לעי"נ האה"ח מרת הדסה חוה ע"ה בהרה"ח ר' יהודה זצ"ל לעי"נ האה"ח מרת רבקה ע"ה בהרה"ח ר' דוד זצ"ל לעי"נ הבה"ח נפתלי צבי הי"ד בשיבלחט"א ר' ברוך ישכר דוב שליט"א, לעי"נ הרה"ח ר' שמואל יעקב זצ"ל בהרה"ח ר' משה יוחנן זצ"ל, לעי"נ הרה"ח ר' יהודה אלטר יצחק זצ"ל בהרה"ח ר' חיים זצ"ל

⁷ מפי המשב"ק הרה"ח מו"ה מאיר שניצלער נ"י.

⁸ מפי הרה"ח מוה"ר חיים אלטר בראך נ"י.

⁹ מפי הרה"ח מו"ה עזריאל גליק משב"ק, ועי' או"ח סי' ר"ל סעיף ד' מ"א סק"ו, ועי' מחצית השקל שם.

¹⁰ מפי המשב"ק הני"ל, ועי' אלי רבה סי' ח' ופמ"ג סי' תל"ב.

¹¹ מפי הרה"ח מוה"ר זאב דוב לעבאוויטש נ"י, ע"ע זמירות דברי יואל ח"א סי' נ"א-נ"ג.

¹² מפי המשב"ק הני"ל, עי' או"ח סי' ר"ד בשערי תשובה ועי' מהר"ם שיק או"ח סי' פ"ה, דאין לשהות בשתי יותר מכדי שתיית רביעית אפילו בשתיית חמין.

¹ מפי המשב"ק הרה"ח מו"ה שלום פעקעטע נ"י.

² מפי המשב"ק הרה"ח מו"ה יחזקאל שטיין נ"י.

³ מפי הני"ל.

⁴ מפי המשב"ק הרה"ח מו"ה עזריאל גליק ז"ל.

⁵ מפי המשב"ק הרה"ח מו"ה יחזקאל שטיין נ"י.

⁶ מפי הרה"ח מוה"ר חיים אלטר בראך נ"י.